

СТАТУТНИЙ ФОРУМ

Звіт
CG-FORUM(2020)02-04prov
4 вересня 2020 року

Боротьба із сексизмом щодо жінок у політиці на місцевому та регіональному рівнях

Комітет з поточних справ

Доповідач:¹ Хелена ДРЕН'ЯНІН, Швеція (L, EPP/CCE)

Проект резолюції (для голосування)	2
Проект рекомендації (для голосування).....	5
Пояснювальний меморандум (для ознайомлення).....	7

Підсумок

В основі цієї доповіді лежать попередні тексти Конгресу та Ради Європи щодо політичної участі жінок і насильства стосовно жінок. Вона має на меті розглянути ситуацію із сексистським насильством, яке вчиняють щодо жінок у політиці на місцевому та регіональному рівнях, коли вони висувають свої кандидатури чи займають виборні посади. У ній описано зростання невивічливості, образ і нападів на жінок, що стали помітними на політичній арені, із боку колег і громадян, особливо в соціальних мережах. У доповіді також розповідається про те, як ставлення, засноване на сексистському насильстві, порушує права жінок на повноцінну та рівноправну участь у політичному і громадському житті, а також підриває основи демократії та діяльність демократичних інститутів.

У доповіді звучить заклик до органів місцевої та регіональної влади зайняти рішучу позицію політичних лідерів у боротьбі із сексистськими нападами на жінок, запровадити чи переглянути у своїх об'єднаннях кодекси професійної етики, які категорично заборонятимуть сексистську поведінку та висловлювання. Вона також закликає їх залишатися пильними в період виборів щодо сексистських нападів на жінок і відстежувати можливу нерівність у процедурах висування кандидатів. У доповіді уряди держав-членів просять надавати підтримку та ресурси органам місцевої та регіональної влади відповідно до Стратегії гендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 роки, у якій органи місцевої та регіональної влади визнано партнерами.

¹ L: Палата місцевих влад / R: Палата регіонів

EPP/CCE: Група Європейської народної партії в Конгресі

SOC/G/PD: Група соціалістів, «зелених» та прогресивних демократів

ILDG: Незалежна та ліберальна демократична група

ECR: Група Європейських консерваторів та реформаторів

NR: Члени, що не належать до жодної політичної групи Конгресу

ПРОЄКТ РЕЗОЛЮЦІЇ²

1. Жінки все частіше з'являються в політичному житті на всіх рівнях управління, частково через запровадження виборчих ґендерних квот чи систем рівноправності. Однак попри значний прогрес, досягнутий у цій сфері, жінки досі недостатньо представлені в органах ухвалення політичних рішень. Основною перешкодою для більшого представництва жінок у політичних органах є сексистське ставлення й насильство стосовно жінок.

2. У Звіті ООН про насильство стосовно жінок у політиці це явище має таке визначення: «будь-який акт ґендерно-зумовленого насильства чи загроза таких дій, наслідком або ймовірним наслідком яких є фізична, сексуальна чи психологічна шкода або страждання та які спрямовані проти жінок у політиці через те, що вони жінки, чи мають непропорційний вплив на жінок». Рекомендація Ради Європи CM/Rec(2019)1 про «Запобігання та боротьбу із сексизмом» пов'язує сексизм із насильством стосовно жінок і дівчат, тобто акти «повсякденного» сексизму є безперервним насильством, що створює атмосферу залякування, страху, дискримінації, відчуження та незахищеності, яка обмежує можливості та свободу.

3. Сприйняття ролі жінки в суспільстві, сексуальні домагання та ґендерно-зумовлена дискримінація у всіх формах, зокрема насильство стосовно жінок, є постійними проблемами, з якими стикаються жінки, коли намагаються здійснювати свої права на політичну участь. У багатьох країнах органи місцевої та регіональної влади є тими рівнями управління, де багато жінок починають свою політичну кар'єру. Тож зазначене вище стосується передусім політики й заходів на цих рівнях, оскільки вони можуть бути визначальними для зміни переважної політичної культури.

4. Розповсюдження комунікаційних платформ і соціальних мереж призвели до збільшення кількості скарг щодо нападів і цькування жінок у політиці: як кандидаток на виборах, так і чиновниць на виборних посадах. Різні історії політикинь, які приєдналися до руху #MeToo у 2017 році, показали тривожну картину цієї проблеми та її масштаби.

5. Сексистське насильство стосовно жінок у політиці порушує право жінок на повноцінну й рівноправну участь у політичному та громадському житті. Зрештою, порушуються також основи демократії та здійснення демократичних інститутів. Тому всі зусилля, спрямовані на боротьбу з ним, сприяють досягненню Цілей сталого розвитку ООН №5 (Забезпечення ґендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок і дівчат) і №16 (Мир, правосуддя та сильні інституції).

6. У 2011 році Рада Європи ухвалила Конвенцію про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (CETS №210), яка також відома як Стамбульська конвенція. Хоча в Конвенції явно не згадано насильство стосовно жінок у політиці, її законодавча база достатньо широка, щоб охопити цю проблему в межах ґендерно-зумовленого насильства. Рада Європи також ухвалила Стратегію ґендерної рівності (2018–2023), яка визнає органи місцевої та регіональної влади справжніми партнерами, а Конгрес – основним суб'єктом, що реалізує цю Стратегію та сприяє її виконанню.

² Попередній проєкт резолюції та рекомендація, схвалені Комітетом з поточних справ 29 жовтня 2019 року. Члени комітету: ДЖ. НЕФФ (Голова), ДЖ. МЕМАДЖ, ДЖ. МІКЕЛЬ ВІЛА БАСТІДА*, Е. ЄРІТСЯН (замінено А. ГАРУТЮНЯНОМ*), А. РАБЛ, Д. КАМПУС, С. ГУСЕЙНОВА, Я. РЗАЄВА, К. ДЕЙОНГЕ, М. МАХМУТБЕГОВІЧ, Г. СТОЯНОВА, А. МІМЕНОВ, Я. БЕЛАНДЖІЯ, Л. ПЕРІКЛІ*, А. АНТОСОВА, А. ДУФЕК, П. Б. АНДЕРСЕН, Е. ФЛИВХОЛМ, П. Л. СІМАНН (замінено: Л. ААДЕЛ*), П. КАУМА, М. РІО, В. ШАРБОННО, Ф. Б'ЄРРІ (замінено П. ЖУРДО-ПФАЙФЕР), П. АЯШ, Н. РАФІК-ЕЛМРІНІ, Г. ТКЕМАЛАДЗЕ, ДЖ. ФРЕЙ, М. МУЕЛЛЕР, Г. КУН-ТЕЙС, М. МАНКЕ (замінено Д. ЛІБЕТРУТ), Г. ЮАКЕЙМІДІС, Е. ДУРУ, ДЖ. ФЕФФЕР, З. ПАВА, Г. СІГУРІОНССОН, Д. ЛЕЙСІ (замінено: Г. КЕЛЛЕГЕР*), Б. ГОТТАРДІ, К. КАСК'ЯРІ, П. ФАССІНО, Д. ЛЕОДОРІ, Б. ТОКЕ, В. НІРО, А. РАВІНС, Е. РУДЕЛІНЕ*, Ф. ТЕРНЕС*, М. ФАВА, Г. ПОЛІЦІНШІ, Ф. ГАМЕРДІНГЕР, С. НІСЕВІЧ*, Б. ВАН ДЕН БЕРГ, М. ВАН ДЕР СЛООТ, К. ЯНЕВСЬКІ, ДЖ. Х. СОЛСВІК, Б. МОСКАЛ-СЛАНЄВСЬКА, Г. ГРЗЕЛАК, Б. ГОРТА (замінено: М. Е. ФЕРРЕЙРА КОРРЕЯ ДЕ МАТОС), ДЖ. КОУТО, В. ДОНТУ, Е. Р. МОЛДОВАН, Н. РОСУ, І. МЕТШІН (замінено: С. ГАПЛИКОВ), М. КОВТУН (замінено: С. ЯМКІН), В. СИРОВА, Н. КОМАРОВА, Т. РОМАШОВА, З. ДРАГУНКІНА, Ф. БІЗЗОЧЧІ, А. ПОПОВІЧ (замінено: Я. ТРІФУНОВІЧ), Д. ДАВІДОВІЧ, Б. КОВАЧОВА, В. ПРЕБІЛІЧ, А. КАБАЛЛЕРО АЛЬВАРЕС, К. ГАМАРРА РУІС-КЛАВІХО, Х. НАВАРЕТЕ ПЕРЕС, Я. ДРЕН'ЯНІН, Й. РЕНСТРОМ, Д. ГІЗЛЕТТА, ДЖ. ФЕР, Я. ІЛМАЗ, Ю. ЧЕЛІК, А. ФІДАН, Х. М. ПАЛАНГОГЛУ, Е. ОЗКАРСЛИ, В. ІЛДИЗ, О. СЕЊКЕВИЧ, С. БОГАБ'ТРЧУК-КРИВКО, В. АТРОШЕНКО, О. КАЛЮЖНА, Д. СІММОНДС, А. КОНСТАНС, ДЖ. ЛАБАН, ДЖ. ВАРМІШАМ, В. ХОВЕЛЛС (замінено: А. БОФФ), Е. КЕМПБЕЛЛ-КЛАРК.

Примітка: прізвища членів, які брали участь у голосуванні, виділено курсивом. Секретаріат комітету: С. ДЖАНКОЧАК, секретар комітету

7. У 2018 році Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) і Міжпарламентський союз спільно провели дослідження про «Сексизм, цькування та насильство стосовно жінок у парламентах Європи». Отримавши невтішні результати, у листопаді 2019 року ПАРЄ запустила ініціативу #NotInMyParliament, спрямовану покласти край сексистській поведінці в національних парламентах, і у 2019 році ухвалила звіт «Сприяння парламентам, вільним від сексизму та сексуальних домагань». У звіті зазначено, що попри його далекосяжні наслідки, на насильство стосовно жінок у політиці часто не звертають увагу. У зв'язку з цим рекомендовано підвищувати обізнаність, посилювати заходи, переглядати кодекси професійної етики й моніторити прогрес, регулярно збираючи дані.

8. Конгрес місцевих та регіональних влад Європи (далі – «Конгрес») має кілька документів про жінок на політичній арені та насильство стосовно жінок, як-от Резолюція 404 та Рекомендація 390(2016) щодо політичної участі жінок, Резолюція 303 та Рекомендація 288(2010) про ґендерну рівність у політиці.

9. З огляду на зазначене вище та для запобігання й подолання сексистського насильства стосовно жінок у політиці на місцевому та регіональному рівнях, Конгрес закликає органи місцевої та регіональної влади держав-членів Ради Європи та їхні національні асоціації:

a. зайняти рішучу позицію політичних лідерів у боротьбі із сексистськими нападами на жінок і використовувати всі комунікаційні платформи, зокрема муніципальні й регіональні урядові вебсайти та соціальні мережі, для захисту цих позицій, поширення ефективних добрих практик та обміну ними, заохочення політичних партій чинити так само;

b. вживати належних заходів для боротьби із сексизмом і упередженнями щодо сексистських ґендерних ролей, зокрема неофіційних норм, практик і ставлень, а також для боротьби з атмосферою безкарності серед кривдників і нормалізацією сексуальних домагань і насильства стосовно жінок, розробки конкретних інструментів і рекомендацій для політичних партій, кандидатів на виборах і депутатів рад, у тому числі програм наставництва для новачків;

c. запровадити чи переглянути кодекси професійної етики, що чітко забороняють сексистські висловлювання та сексуальні домагання в місцевих і регіональних радах і об'єднаннях, організувати обов'язкову громадянську підготовку для виборних представників і працівників місцевого уряду, підкреслюючи силу втручання з боку сторонніх осіб і гарантуючи, що жінки та чоловіки однаково беруть участь у заходах боротьби з ґендерно-зумовленим насильством;

d. запровадити чи переглянути механізми подання скарг для всього персоналу органів місцевої та регіональної влади, що мають бути безпечними та конфіденційними й гарантувати професійний розгляд таких скарг;

e. створити ефективні механізми покарання, переглянути (якщо можливо) правила непідсудності, які можуть звільняти членів рад від кримінального переслідування за сексуальні домагання та насильство стосовно жінок;

f. запровадити механізми конфіденційного консультування для жертв сексизму, сексуальних домагань, насильства стосовно жінок і неналежної професійної поведінки;

g. створити ґендерно-чутливі підрозділи безпеки, що захищатимуть політикинь від фізичних і психологічних нападів, зокрема в соціальних мережах;

h. бути пильними під час періодів виборів щодо сексистських і ворожих висловлювань і відстежувати можливу нерівність у процедурах висування кандидатів, враховуючи те, що насильство зазвичай посилюється в період виборів, коли існує підвищений ризик для кандидаток, а також те, що періоди висування кандидатів є важливою сферою поширення нерівноправності та залякування кандидаток;

i. проводити періодичні опитування та дослідження на тему насильства стосовно жінок у політиці, зокрема нападів, учинених у приватній сфері, з метою кращого розуміння цього явища, моніторити його поширення й адаптувати механізми подання скарг і покарання до результатів згаданих вище опитувань і досліджень;

j. прагнути до прозорості в питанні боротьби з ґендерними упередженнями в політичних партіях і об'єднаннях, щоб гарантувати відповідальність за сексистську поведінку;

k. співпрацювати з організаціями громадянського суспільства, науковим товариством і приватним сектором, щоб знаходити інноваційні рішення для запобігання й подолання насильства стосовно жінок у політиці;

l. регулярно проводити громадські обговорення, щоб підвищувати обізнаність серед виборних представників і працівників місцевого уряду та запроваджувати програми просвітницької роботи з громадянами, що ілюструватимуть негативний вплив сексистських описів, висловлювань і нападів на політикинь на здійснення демократичних прав;

m. співпрацювати з іншими рівнями управління в організації ініціатив, починаючи з етапу планування до впровадження й оцінювання.

10. Конгрес просить секретаріат розробити інструментарії, вказівки та кампанії з підвищення обізнаності й підтримувати місцевих чиновниць на виборних посадах і кандидаток у протистоянні сексизму й іншим формам ґендерно-зумовленої дискримінації, а також боротися із сексистською поведінкою та насильством із боку інших політиків і ЗМІ. Розробка та використання інструментаріїв, вказівок і кампаній у поєднанні із запропонованими вище заходами забезпечать систематичний підхід до боротьби із сексизмом щодо жінок у політиці на місцевому та регіональному рівнях.

ПРОЄКТ РЕКОМЕНДАЦІЇ³

1. Жінки досягнули значного прогресу в питанні входження в політику, однак досі недостатньо представлені в органах ухвалення політичних рішень. Основними перешкодами для більшого представництва жінок у політичних органах є сексистське сприйняття ролі жінок у суспільстві, сексуальні домагання та насильство. Ці проблеми повторюються і створюють перешкоди для жінок, коли вони намагаються здійснювати своє право на політичну участь.

2. Останнім часом сексистські напади на політикинь (як кандидаток на виборах, так і жінок на виборних посадах) стали більш помітними. Насильство стосовно жінок у політиці є дуже поширеним явищем у кожній країні та проявляється в ґендерно-зумовлених образах, сексуальних домаганнях і вбивствах із сексуальних мотивів. Це було чітко відображено в різних свідченнях політикинь, які приєдналися до руху #MeToo у 2017 році, показавши тривожну картину проблеми та її масштаби.

3. Через це насильство, яке перешкоджає їхньому праву повноцінно й рівноправно брати участь у політичному та громадському житті, зрештою порушуються основи демократії та здійснення демократичних інститутів, а нерівноправність і упередження глибоко вкорінені в передумовах для рівного представництва жінок і чоловіків у політиці. Насправді ця проблема має важливі наслідки для громадських політичних обговорень, демократичного ухвалення рішень і готовності людей висуватися на посаду. Жінки визнали, що наслідком такого типу насильства є самоцензура та вихід із політичної арени.

4. У 2011 році Рада Європи ухвалила Конвенцію про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (CETS №210), яка також відома як Стамбульська конвенція. Хоча в Конвенції явно не згадано насильство стосовно жінок у політиці, її законодавча база достатньо широка, щоб охопити цю проблему в межах ґендерно-зумовленого насильства. У березні 2019 року Комітет міністрів Ради Європи ухвалив Рекомендацію CM/Rec(2019)1 про «Запобігання та боротьбу із сексизмом», у якій сексизм визначено як «будь-яка дія, жест, графічне зображення, промовлені чи написані слова, практика чи поведінка, що ґрунтуються на ідеї про те, що особа чи група осіб гірші через свою стать, коли вони трапляються в публічній чи приватній сфері, в Інтернеті чи реальному житті». У ній сексизм пов'язано з насильством стосовно жінок і дівчат, тобто акти «повсякденного» сексизму є безперервним насильством, що створює атмосферу залякування, страху, дискримінації, відчуження та незахищеності, яка обмежує можливості та свободу.

5. У 2018 році Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) і Міжпарламентський союз спільно провели дослідження про «Сексизм, цькування та насильство стосовно жінок у парламентах Європи». На основі отриманих тривожних результатів у 2019 році ПАРЄ ухвалила звіт «Сприяння парламентам, вільним від сексизму та сексуальних домагань». У звіті зазначено, що попри його далекосяжні наслідки, на насильство стосовно жінок у політиці часто не звертають увагу. У зв'язку з цим рекомендовано підвищувати обізнаність, посилювати заходи, переглядати кодекси професійної етики й моніторити прогрес, регулярно збираючи дані.

6. Конгрес місцевих та регіональних влад Європи («Конгрес») має кілька текстів про жінок на політичній арені та насильство стосовно жінок, зокрема це Резолюція 404 та Рекомендація 390(2016) щодо політичної участі жінок, Резолюція 303 та Рекомендація 288(2010) про ґендерну рівність у політиці.

7. З огляду на вищезазначене та задля сприяння досягненню Цілей сталого розвитку ООН №5 (Забезпечення ґендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок і дівчат) і №16 (Мир, правосуддя та сильні інституції), а також спираючись на рекомендації ПАРЄ державам-членам щодо «Сприяння парламентам, вільним від сексизму та сексуальних домагань», Конгрес закликає держав-членів Ради Європи:

а. надавати підтримку та ресурси органам місцевої та регіональної влади відповідно до Стратегії ґендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 роки, у якій органи місцевої та регіональної влади визнано справжніми партнерами, а Конгрес – основним суб'єктом, що реалізує цю Стратегію та сприяє її досягненню, а також заохочувати їх розширювати права та

³ Див. посилання 2.

можливості кандидаток і працівниць на виборних посадах, зокрема жінок із маргіналізованих груп, максимально використовуючи Конгрес в інституційній структурі РС та його міжурядові органи для сприяння, реалізації й оцінювання виконання Стратегії;

b. допомагати органам місцевої та регіональної влади в підвищенні обізнаності про насильство стосовно жінок у політиці та його негативний вплив на здійснення демократичних прав серед виборних представників, працівників ради та громадян;

c. запровадити чи переглянути в національних об'єднаннях, урядових органах і установах кодекси професійної етики, що чітко забороняють сексистські висловлювання та сексуальні домагання, запровадивши ефективні механізми подання скарг і покарання; допомагати органам місцевої та регіональної влади під час реалізації заходів боротьби із сексистським насильством стосовно жінок у політиці;

d. підтримувати розробку досліджень, заходів, політики й проєктів на національному, регіональному та місцевому рівнях влади з метою досягнути кращого розуміння цього явища, моніторити його розвиток й адаптувати механізми подання скарг і покарання до згаданих вище опитувань і досліджень;

e. заохочувати політичні партії та об'єднання прагнути до прозорості в питанні боротьби з ґендерними упередженнями, щоб гарантувати відповідальність за сексистське насильство та поведінку;

f. проводити періодичні опитування та дослідження та створити на всіх рівнях уряду офіційну статистику насильства стосовно жінок у політиці, зокрема нападів, учинених у приватній сфері;

g. вживати належних заходів для боротьби із сексизмом і упередженнями щодо сексистських ґендерних ролей, зокрема з неофіційними нормами, практиками та ставленням, а також для боротьби з атмосферою недоторканості серед кривдників і нормалізацією сексуальних домагань та насильства стосовно жінок, розробки конкретних інструментів і рекомендацій для кандидатів на виборах і виборних посадовців.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА⁴

1. ВСТУП

1. Участь жінок у політиці зростає на всіх рівнях: від органів місцевої влади до міжнародних органів. Гендерна складова місцевих і регіональних органів влади та партій змінюється по всьому світу. Це можна помітити в частці жінок у міських радах, яка в Європі за останні десять років (2018–2018/19) зросла з 23,4% до 29%.⁵

2. Більша частка жінок як кандидаток і чиновниць на виборних посадах здебільшого пов'язана із запровадженням ґендерних квот на виборах.⁶ До 2016 року 76,6% держав-членів Ради Європи (РЕ) впровадили певний тип ґендерних квот або системи рівноправності. Такі механізми допомагають будувати міцнішу систему сприяння присутності жінок у політичних органах, хоча досі вони становлять одну третю чи більше в місцевих об'єднаннях лише п'яти з 28 країн Європейського Союзу (ЄС).⁷

3. Основною перешкодою на шляху до однакового представництва жінок є те, як їхні ролі сприймає суспільство. Сексизм, цькування та насильство щодо жінок у повсякденному житті знаходять відголоски й у політичній сфері, де жінки стикаються із серйозними перешкодами, якщо хочуть здійснювати свої основні права висловлюватись про те, як має бути організовано суспільство та хто має управляти.

4. За останні кілька років помітне зростання скарг на напади на політиків, а також на поширення сексистської складової в нападах на політикинь. ґендерні наклепи проти кандидаток, вбивства жінок у політиці із сексистських мотивів, а також сексуальні домагання до жінок на виборних посадах стали «візитівкою» політики у всіх країнах. Ці явища породжують нерівність в передумовах для політичного представництва жінок і чоловіків.

5. Проблема насильства стосовно політиків і ґендерні відмінності в тому, як та наскільки політики стають мішенями, дуже важлива через її наслідки для суспільних політичних обговорень, ухвалення демократичних рішень і готовності людей висуватися на посади.

6. У 2017 році політикині по всьому світу приєдналися до руху #MeToo, розповідаючи свої історії в соціальних мережах, щоб засудити сексистські атаки та цькування, від яких вони страждають. Ці розповіді показали, що їхній досвід перешкоджав жінкам вийти на політичну арену. Сексистське насильство стосовно жінок у політиці є порушенням основних прав, оскільки становить перешкоду для повноцінної та рівноправної участі в політичному та громадському житті. Зрештою, вони і є основою демократії та здійснення демократичних інститутів.

7. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами (CETS. 210, також відома як Стамбульська конвенція, 2011) є юридично зобов'язальним документом у сфері боротьби з насильством щодо жінок у Європі. Попри те, що Конвенція конкретно не згадує насильство стосовно жінок у політиці, президент Групи експертів з дій проти насильства стосовно жінок і домашнього насильства (ГРЕВІО) зазначив статті Конвенції, що стосуються цього питання, і Група дійшла висновку, що «в міжнародних нормативних системах наявне достатнє регулювання для трактування насильства стосовно жінок у політиці як форми ґендерно-зумовленого насильства, хоча можна вжити більше заходів щодо впровадження конкретних положень, протоколів, вказівок або рекомендацій для держав і жертв».⁸

8. Рада Європи ухвалила Стратегію ґендерної рівності (2018–2023), яка визнає органи місцевої та регіональної влади справжніми партнерами, а Конгрес основним суб'єктом, що реалізує цю Стратегію та сприяє її виконанню. У березні 2019 року її Комітет міністрів ухвалив Рекомендацію CM/Rec(2019)1 про «Запобігання та подолання сексизму»⁹, у якій сексизм

⁴ Ця пояснювальна записка заснована на документі, який підготувала консультантка Ради Європи Сандра Хаканссон, дослідниця в Уппсальському університеті, Швеція. Письмові матеріали надають у Секретаріаті на вимогу.

⁵ https://www.ccre.org/img/uploads/piecesjointe/filename/CEMR_Women_in_politics_study_EN.pdf

⁶ Хьюз, Мелані, Пакстон, Памела та Крук, Мона Лена. 2017. 'Gender Quotas for Legislatures and Corporate Boards'. *Annual Review of Sociology* 43(1): 331–52.

⁷ Європейська комісія, 2019 р. *Звіт за 2019 рік про рівноправність між жінками та чоловіками в ЄС*. ISSN 2443–5228.

⁸ Звіт Спеціального доповідача з питань насильства стосовно жінок, його причин і наслідків, що стосується насильства щодо жінок у політиці; «Насильство стосовно жінок у політиці»; Спеціальні процедури ООН-Жінки/ОНЧНР, звіт Експертної групи, сесія 3

⁹ <https://rm.coe.int/prems-055519-gbr-2573-cmrec-2019-1-web-a5/168093e08c>

визначено так: «будь-яка дія, жест, графічне зображення, промовлені чи написані слова, практика чи поведінка, що ґрунтуються на ідеї про те, що особа чи група осіб гірші через свою стать, коли вони трапляються в публічній чи приватній сфері, в Інтернеті чи реальному житті». У ній сексизм пов'язано з насильством стосовно жінок і дівчат, тобто акти «повсякденного» сексизму є безперервним насильством, що створює атмосферу залякування, страху, дискримінації, відчуження та незахищеності, яка обмежує можливості та свободу.

9. У 2018 році Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) і Міжпарламентський союз спільно провели дослідження про «Сексизм, цькування та насильство стосовно жінок у парламентах Європи». Його тривожні результати надали докази невпинного сексизму, від якого страждають жінки в політиці. У листопаді 2018 року ПАРЄ запустила ініціативу #NotInMyParliament, спрямовану покласти край сексистській поведінці в національних парламентах, і у 2019 році ухвалила звіт «Сприяння парламентам, вільним від сексизму та сексуальних домагань». У звіті зазначено, що попри його далекосяжні наслідки, на насильство стосовно жінок у політиці часто не звертають увагу. У зв'язку з цим рекомендовано підвищувати обізнаність, посилювати заходи, переглядати кодекси професійної етики й моніторити прогрес, регулярно збираючи дані.

10. Конгрес місцевих та регіональних влад Європи («Конгрес») має кілька текстів про жінок на політичній арені та насильство стосовно жінок, як-от Резолюція 68(1999) про участь жінок у політичному житті в регіонах Європи, Резолюція 279 і Рекомендація 260(2009) про насильство стосовно жінок на домашньому рівні, Резолюція 404 та Рекомендація 390(2016) щодо політичної участі жінок, Резолюція 303 та Рекомендація 288(2010) про ґендерну рівність у політиці.

11. У 2020 році в рамках проекту «Посилення демократії та довіри на місцевому рівні в Україні»¹⁰ був виданий посібник «Запобігання та боротьба із сексизмом на місцевому рівні в Україні». Посібник має на меті підвищити рівень знань місцевих політиків, що приймають рішення, що допоможе боротьбі із сексизмом в їх інституціях, тим самим посилюючи політичну участь та представництво жінок на місцевому та регіональному рівнях. Посібник пропонує конкретні заходи та призначений для використання представниками місцевих органів влади та їх національними асоціаціями, а також можливими об'єктами сексуального насильства та ґендерно-обумовленої дискримінації, такими як кандидатки та жінки, що обіймають посади в місцевих органах влади. Цей посібник послужить ефективним інструментом в контексті місцевих виборів в Україні, що пройдуть у 2020-му році, та може бути адаптований для використання місцевими та регіональними органами влад в інших країнах.

12. З урахуванням наведеного вище ця доповідь зосереджуватиметься на сексистському насильстві стосовно жінок у політиці, а також на заходах, яких органи місцевої та регіональної влади можуть ужити і вживають для подолання негативного впливу цього насильства на демократичне представництво в державах-членах Ради Європи. Обізнаність про проблему та заходи на місцевому рівні важливі для сприяння участі жінок у політиці, оскільки багато з них починають свою політичну кар'єру на місцевому рівні. Ця доповідь також є внеском Конгресу у виконання Порядку денного ООН у сфері сталого розвитку до 2030 року, зокрема досягнення Цілі сталого розвитку ООН №5 (Забезпечення ґендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок і дівчат) і згаданої вище Стратегії ґендерної рівності Ради Європи на 2018–2023 роки.

1.1 Поняття та визначення

13. Проблема впливу ґендеру на насильство стосовно політичних суб'єктів отримує все більше уваги серед посадовців і наукових кіл. Різні суб'єкти використовують різні поняття та визначення. Для прикладу, дослідники та практики використовують поняття «насильство стосовно жінок під час виборів» (НСЖВ) або «насильство стосовно жінок у політиці» (НСЖП), говорячи про досвід насильства у зв'язку з політичною діяльністю жінок.

14. Дослідження, породжені цими поглядами, показали, як кривдники використовують ґендерно-зневажливі коментарі, щоб принижувати політикинь, мотивують свої напади на жінок ґендерною

¹⁰ Українською мовою <https://rm.coe.int/preventing-and-combating-sexism-at-the-local-level-in-ukraine-ukr-web/16809ee580>. Посібник виданий в рамках проекту «Посилення демократії та довіри на місцевому рівні в Україні», що впроваджується Конгресом як частина Плану Дій Ради Європи для України на 2018-2022 роки.

ідеологією та в цілому стримують політичну участь жінок, підтримуючи політику як сферу, де жінки небажані.¹¹ Дослідження, що інтегрує ґендер у вивчення насильства в політиці, натомість порівнює його вплив на жінок порівняно з чоловіками, щоб пролити світло на ґендерно відмінні та спільні риси політичного насильства та насильства під час виборів.¹² Акцент на тому, яке ґендер має значення для форм, поширення та впливу насильства, походить з обох напрямків дослідження.

15. У пункті 8 згаданої вище Рекомендації щодо запобігання та подолання сексизму за 2019 рік Рада Європи дає таке визначення сексизму:

«будь-яка дія, жест, графічне зображення, промовлені чи написані слова, практика чи поведінка, що ґрунтуються на ідеї про те, що особа чи група осіб гірші через свою стать, коли вони трапляються в публічній чи приватній сфері, в Інтернеті чи реальному житті, мета чи наслідок яких – порушити вроджену гідність або права особи чи групи осіб, або які призводять до фізичної, сексуальної, психологічної чи соціально-економічної шкоди або страждання особи чи групи осіб; створити середовище залякування, ворожості, зневаги, приниження, образ чи перешкоди для автономії й повноцінного здійснення прав людини особою або групою осіб; підтримувати чи підсилювати ґендерні стереотипи».

16. Рекомендація також пов'язує сексизм із насильством стосовно жінок і дівчат, тобто акти «повсякденного» сексизму є безперервним насильством, що створює атмосферу залякування, страху, дискримінації, відчуження та незахищеності, яка обмежує можливості та свободу.

1.2 Міжнародні структури та суб'єкти

1.2.1. Система ООН

17. У резолюції про жінок і політичну участь Генеральна асамблея закликає держав вживати заходів для забезпечення рівної участі жінок, зокрема через розслідування звинувачень у насильстві стосовно жінок на виборних посадах і кандидаток.¹³ У звіті Генерального секретаря ООН про політичну участь зазначалося, що «повноцінне розслідування звинувачень у насильстві, нападах чи цькуванні жінок на виборних посадах чи кандидаток на політичні посади є важливим кроком для створення сприятливого середовища для політичної участі жінок».¹⁴ Крім того, Генеральний секретар зазначає, що цю форму насильства почали визнавати не так давно, а тому лише «кілька держав систематично звітують про такі інциденти».

18. Згаданий вище звіт ООН закликає держав і недержавних суб'єктів вживати заходів для запобігання та подолання ґендерно-зумовленого насильства стосовно жінок у політиці та під час виборів. Рекомендації закликають збирати дані про проблему, розширювати спроможності держави гарантувати безпеку жінок у парламентах і посилювати механізми повідомлення про ґендерно-зумовлене насильство в політиці.

19. У 2017 році Структура Організації Об'єднаних Націй з питань ґендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок (ООН-Жінки) і Програма розвитку ООН опублікували програмний посібник про запобігання насильству стосовно жінок під час виборів (НСЖВ).¹⁵ У

¹¹ Biroli, Flávia. 2018. 'Violence against Women and Reactions to Gender Equality in Politics'. *Politics & Gender* 14(4): 681–85; Krook, Mona Lena, and Juliana Restrepo Sanín. 2016. 'Gender and Political Violence in Latin America. Concepts, Debates and Solutions'. *Política y gobierno* 23(1): 127–62.

¹² Bardall, Gabrielle 2018. 'Violence, Politics, and Gender'. *Oxford Research Encyclopedia of Politics*; Bardall, Gabrielle. 2017. 'The Role of information and communication technologies in facilitating and resisting gendered forms of political violence'. In Marie Segrave and Laura Vitis Gender, Technology and Violence. Routledge; Bardall, Gabrielle, Elin Bjarnegård, and Jennifer Piscopo. Forthcoming. 'Gender, Political Participation, and Political Violence: Disentangling Motives, Form, and Impact'. *Political Studies*; Bjarnegård 2018 'Making Gender Visible in Election Violence: Strategies for Data Collection'. *Politics & Gender* 14(4): 690–95; Bjarnegård, Elin, Sandra Håkansson, and Pär Zetterberg. 2019. 'Gender and Violence against Political Candidates: Lessons from Sri Lanka'. *European Consortium for Political Research (ECPR) Joint Sessions*; Mons, Belgium; Piscopo, Jennifer M. 2016. 'State Capacity, Criminal Justice, and Political Rights. Rethinking Violence against Women in Politics'. *Política y gobierno* 23(2): 437–58

¹³ Резолюція 66/130

¹⁴ ООН. 2013. "Заходи вжиті та прогрес, досягнутий в просуванні жінок та політичної участі: Звіт Генерального Секретаря» [Measures Taken and Progress Achieved in the Promotion of Women and Political Participation: Report of the Secretary General]. Звіт A/68/ 184, липень 24. <https://digitallibrary.un.org/record/755820?ln=en> (accessed September 12, 2019).

¹⁵ ООН-Жінки та Програма розвитку ООН, 2017, " Запобігання насильству стосовно жінок під час виборів: програмний посібник»: програмний посібник» [Preventing violence against women in elections: A Programming Guide], <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2017/preventing-vaw-in-elections-en.pdf?la=en&vs=3742> (Accessed 12 September 2019)

звіті окреслено заходи для зіставлення та оцінювання НСЖВ, способи інтеграції його моніторингу під час виборів, правові та політичні реформи, а також способи співробітництва з партіями задля запобігання НСЖВ.

1.2.2. Заходи інших міжнародних і неурядових суб'єктів для боротьби з насильством стосовно жінок у політиці

20. Рада європейських муніципалітетів і регіонів (РЄМР) розробила Європейську хартію рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад.¹⁶ Ця хартія стосується місцевих і регіональних органів влади Європи та підписантів, які зобов'язалися дотримуватися принципу рівноправності між жінками та чоловіками й виконувати викладені в хартії зобов'язання на своїй території. Серед іншого, у ній описано обов'язки місцевої влади як роботодавця, що полягають у забезпеченні ґендерно-рівних робочих умов, викоріненні сексуальних домагань і ґендерно-зумовленого насильства а також у гарантуванні безпеки та захисту жінок і чоловіків на їхніх територіях.

21. Азійська організація SAP International вже давно документувала інциденти та підвищувала обізнаність про політичні напади на жінок.¹⁷ На початку 2000-х Асоціація членкинь місцевих рад Болівії (The Association of Local Councilwomen of Bolivia, Acobol) задокументувала близько 4000 випадків політичного насильства та цькування, спрямованих на жінок.¹⁸ Її зусилля стали визначальними для того, щоб країна стала першою у світі державою, що передбачає кримінальне покарання за політичне цькування та насильство стосовно жінок.¹⁹

22. У 2011 році Міжнародна фундація виборчих систем (IFES) написала новаторську доповідь, у якій порівняла випадки насильства стосовно жінок і чоловіків під час виборів у шести країнах.²⁰ У її системі оцінювання, моніторингу та реагування на насильство стосовно жінок під час виборів («Система боротьби з насильством стосовно жінок під час виборів») використано методи спостереження та реагування на випадки НСЖВ на всіх стадіях виборчого циклу.²¹

23. Розроблено серію тренінгів під назвою «Люди проти насильства під час виборів» (PAVE). Вони спрямовані допомогти учасникам виявити основні причини насильства під час виборів, розвинути навички сприяння діалогу та співробітництву між опозиційними групами, за можливості послабити напругу, сприяти соціальній гармонії й ненасильницькій політичній культурі, стати «послами миру», що запобігають, виявляють, стримують і/або послаблюють насильство під час виборів.

24. Додаткова програма PAVE Youth призначена для молоді як виборців, громадянських освітян і освітян для виборців, послів миру. Так само створено публікацію Ради Європи «*Закладки*» (посібник для боротьби з ворожими висловлюванням через освіту у сфері прав людини), що призначена підтримувати рух «Ні ворожим висловлюванням» (No Hate Speech Movement), у якій наведено заходи, призначені для молоді віком від 13 до 18 років, але які можна адаптувати і для інших вікових груп.²²

25. Національний демократичний інститут (НДІ), головний офіс якого розташований у США, провів кілька досліджень на тему насильства стосовно жінок у політиці й опублікував інструментарій «Голосування без насильства». У ньому групам громадян-спостерігачів пропонують інструменти для ґендерно-чутливого оцінювання й навчання для виявлення та фіксації інцидентів насильства стосовно жінок під час виборів.²³ Інструментарій уже випробували в кількох країнах.

¹⁶ Див.: https://www.ccre.org/docs/charte_egalite_en.pdf

¹⁷ SAP International. 2008. Подолання НСЖП: перегляд правил, політики й умов участі. Друга Південно-азійська регіональна конференція: Катманду: SAP International.

¹⁸ Acobol, (Asociación de Concejalas de Bolivia). 2012. 'Acoso y Violencia Política En Razón de Género Afectan El Trabajo Político y Gestión Pública de Las Mujeres'. *доступно на сторінці: <http://acobol.org.bo>*.

¹⁹ Ley N°243 Contra el Acoso y Violencia Política hacia las Mujeres. Див. повний текст тут: <https://www.comunicacion.gob.bo/?q=20130725/ley-n%C2%BA243-contra-el-acoso-y-violencia-politica-hacia-las-mujeres> (доступ отримано 12 вересня 2019 р.).

²⁰ Bardall Huber, Jessica and Lisa Kammerud. 2017. Violence Against Women in Elections: A Framework for Assessment, Monitoring, and Response. Washington D.C.: IFES.

²¹ Gabrielle. 2011. Breaking the Mold: Understanding Gender and Electoral Violence. Washington D.C.: IFES.

²² <https://www.coe.int/en/web/no-hate-campaign/bookmarks-connexions>

²³ Національний демократичний інститут (НДІ), 2016, «Голосування без насильства: посібник громадянина-спостерігача щодо подолання насильства стосовно жінок під час виборів». <https://www.ndi.org/votes-without-violence-guide> (доступ отримано: 12 вересня 2019 р.).

2. СИТУАЦІЯ НА МІСЦЯХ: ДАНІ ПРО СЕКСИСТСЬКЕ НАСИЛЬСТВО

26. Наразі було проведено кілька систематичних досліджень на тему ґендерних аспектів насильства щодо політиків. Про те, наскільки політики страждають від насильства та цькування й те, чи певні групи політиків піддаються таким нападам більше за інших, відомо дуже мало. Ба більше, поки що зовсім немає даних, які б дали змогу провести порівняння за країнами. Зрозуміло лише те, що повідомлення про напади на політиків і ґендерні форми нападів, особливо на політикинь, відбуваються у всіх частинах Європи та всіх куточках світу.

2.1 Поширення сексистського насильства серед політиків

27. Існують певні статистичні дані й інформація, що дозволяють отримати повну картину поточної ситуації. Для прикладу, міжнародні дослідження з Великої Британії, Норвегії, Нової Зеландії та Австралії показали, що 80–95% парламентарів зазнавали якоїсь форми насильства з боку громадян певний момент своєї політичної кар'єри.²⁴ Херрік та інші виявили такі самі показники серед мерів США й навіть вищі числа серед міських голів жіночої статі.²⁵ Норвезьке дослідження не виявило загальної ґендерної різниці в насильстві серед політиків, але показало, що жінки суттєво більше піддаються сексуальним домаганням.²⁶

28. У серпні 2019 року Правовий комітет Сенату Франції розпочав консультаційне опитування про насильство стосовно міських голів із метою посилити їхні повноваження та покращити захист.²⁷ На нього відповіли 3812 виборних посадовців, 92% з яких зазначили, що були жертвами певного типу насильства, яке проявлялося в різних формах (від невивчливої поведінки до агресії). 3135 зазначили невивчливість, 1775 – образи, 1826 – погрози, 543 – агресію, а 308 людей не мали про що розповісти. Більшість зазначили, що не скаржилися в поліцію. Серед тих, хто таки скаржився, близько 40% заявили, що за їхніми заявами не було розпочато кримінальне провадження.

29. На жаль, хоча 21,4% відповідей були надані жінками, опитування не передбачало та не було розроблене для отримання детальних даних, розбитих за статтю. У ньому лише зазначалося, що жінки були жертвами образ так само часто, як і чоловіки. З 1439 випадків, які стосувалися жінок, деякі були пов'язані із сексизмом, а ще менше – з фізичним насильством (84 випадки).

30. Дослідження, яке провела в Боснії і Герцеговині Вестмінстерська фундація за демократію (WFD), державний орган Великої Британії, показує, що більшість політикинь, які взяли участь у дослідженні, розглядали насильство стосовно жінок у політиці як звичну для неї характеристику.²⁸ Схоже, ці жінки вважають ґендерно-зумовлене насильство чимось таким, до чого їм потрібно адаптуватися та з чим треба мати справу як політикиням, що частково спричинено їх сексистським зображенням у ЗМІ. Інше дослідження, яке WFD провела в Україні, показало, що 62% політикинь і активісток страждали від приниження в соціальних мережах і ЗМІ, 59% були жертвами психологічного та вербального насильства, а 47% зазнали сексуальних домагань.²⁹

31. У цілому через відсутність даних за тривалий час складно оцінити, чи проблема насильства, цькування та залякування політиків посилилася чи зменшилася з часом. Утім було встановлено, що кількість погроз та цькування кандидатів і чиновників на виборних посадах у соціальних мережах зростає.³⁰

²⁴ Bjelland, Heidi Fischer, and Tore Bjørgo. 2014. *Trusler Og Trusselhendelser Mot Politikere: En Spørreundersøkelse Blant Norske Stortingsrepresentanter Og Regjeringsmedlemmer*. PHS Forskning, 2014: 4; Every-Palmer, Susanna, Justin Barry-Walsh, and Michele Pathé. 2015. 'Harassment, Stalking, Threats and Attacks Targeting New Zealand Politicians: A Mental Health Issue'. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry* 49(7): 634–41; James, David V. et al. 2016. 'Harassment and Stalking of Members of the United Kingdom Parliament: Associations and Consequences'. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology* 27(3): 309–30; Pathé, Michele, Jane Phillips, Elke Perdacher, and Ed Heffernan. 2014. 'The Harassment of Queensland Members of Parliament: A Mental Health Concern'. *Psychiatry, Psychology and Law* 21(4): 577–84.

²⁵ Herrick, Rebekah et al. 2019. 'Physical Violence and Psychological Abuse against Female and Male Mayors in the United States'. *Politics, Groups, and Identities* (In print)

²⁶ Bjelland & Bjørgo, 2014.

²⁷ http://www.senat.fr/fileadmin/Fichiers/Images/redaction_multimedia/2019/2019-Documents_pdf/20191002_4_Dossier_de_presse_Plan_de_securite_des_maires.pdf

²⁸ Miftari, Edita (2019) Violence Against Women in Politics in Bosnia and Herzegovina. Westminster Foundation for Democracy (WFD) <https://www.wfd.org/wp-content/uploads/2019/07/Violence-Against-Women-in-Politics-BiH-WFD2019.pdf>

²⁹ <https://www.wfd.org/2018/08/06/violence-against-women-in-politics-case-study-ukraine/>

³⁰ Bjørgo, Tore & Silkoset, Emilie. (2017). *Trusler Og Trusselhendelser Mot Politikere: En Spørreundersøkelse Blant Norske Stortingsrepresentanter Og Regjeringsmedlemmer*. PHS Forskning, 2017:5; Erikson, Josefina, Sandra Håkansson, and Cecilia Josefsson. 2019. 'The Downside of Social

32. Через відсутність даних так само складно провести порівняння між країнами. У кількох дослідженнях щодо насильства стосовно кандидатів і виборних чиновників, які такі були проведені, часто використовують різні визначення, що перешкоджає їх порівнянню. Відсутність стандартних показників для вимірювання поширеності насильства стосовно жінок у політиці й під час виборів також підкреслив Спеціальний доповідач ООН із питань усіх форм насильства щодо жінок.³¹

Media: Swedish MPs' Experiences of Gendered Online Abuse'. *European Consortium for Political Research (ECPR) Joint Sessions*: Mons, Belgium; Gorrell, G. et al. 2018. "Twits, Twats and Twaddle: Trends in Online Abuse towards UK Politicians." *Twelfth International AAAI Conference on Web and Social Media*. 25–28 Jun 2018, California, USA. AAAI Press, pp. 600–603.

³¹ Звіт Спеціального доповідача з питань насильства стосовно жінок, його причин і наслідків, що стосується насильства щодо жінок у політиці; «Насильство стосовно жінок у політиці».

2.2 Підвищений ризик під час періоду виборів

33. Насильство зазвичай посилюється в період виборів у ситуаціях, що відзначаються політичним насильством³², а також у мирних ситуаціях, як-от в Італії³³ та Швеції³⁴. Дослідження про насильство під час виборів показали, що таке насильство може посилюватися перед виборами, щоб таким чином вплинути на їхні результати³⁵, або безпосередньо після виборів – це вже насильство з боку тих, хто не погоджується з результатами³⁶, і тих, хто хоче керувати діяльністю новообраної адміністрації.³⁷

34. Дослідники, які вивчають питання ґендерної концепції, також відзначають, що період висування кандидатів також є важливим періодом для виявлення нерівності та залякування кандидаток, чого традиційно не помічають у дослідженнях про насильство під час виборів.³⁸ Жінки-кандидати часто висуваються проти чоловіків і можуть стикатися з ґендерно-зумовленим цькуванням, коли намагаються потрапити в партійні виборчі списки.

35. Прикладом фізичного насильства, яке публічно вчиняють стосовно політиків, є випадок на теледебатах у Греції за десять днів до виборів у 2012 році, коли Іліас Касідіаріс, високопосадовець партії «Золотий світанок», напав на двох парламентарок, які брали участь у семисторонній телевізійній дискусійній панелі.³⁹

2.3. Ґендерно-зумовлені форми нападів

36. Часто сексуалізовані та ґендерно-зумовлені форми нападів на жінок у політиці дають зрозуміти їм і свідкам цих нападів, що жінкам не місце в політиці.

37. Жінок зображують у їхніх традиційних ролях матерів і дружин, звертають увагу на їхні тіла, щоб підірвати їхню роль як компетентних політиків.⁴⁰ Чинній міській голові Барселони Аді Колау місцевий депутат ради сказав, що вона безголова й має мити підлоги.⁴¹ Кароліне Ліннерт, міську голову Бремену, відмовилися запросити на престижну німецьку благодійну подію клубу Eiswette (Льодове парі) через те, що вона жінка.⁴² Ці дії принижують політиків і викликають негативне ставлення до жінок у політиці як до цілої групи.⁴³

38. Дослідники, що порівнюють вплив на жінок і чоловіків різних форм політичного насильства та насильства під час виборів, виявили, що фізичну силу частіше застосовують щодо чоловіків (як-от руйнування майна чи фізичне насильство), а стосовно жінок частіше вдаються до психологічного й сексуального насильства.⁴⁴

39. Жінки в політиці часто страждають від сексистських форм нападів, зокрема зауважень про їхній зовнішній вигляд і особисте життя, фізичного сексуального насильства, нескінченних погроз сексуального насильства. Кільком європейським парламентаркам надсилали порнографічні зображення чи коментарі про те, що вони самі підійшли б для порнографії⁴⁵. У Німеччині Катаріна Шульце, регіональна лідерка Партії зелених, підрахувала, що 20% всіх

³² Höglund, Kristine. 2009. 'Electoral Violence in Conflict-Ridden Societies: Concepts, Causes, and Consequences'. *Terrorism and Political Violence* 21(3): 412–27.

³³ Alesina, Alberto, Salvatore Piccolo, and Paolo Pinotti. 2016. 'Organized Crime, Violence, and Politics'. NBER Working Papers 22093; Daniele, Gianmarco, and Gemma Dipoppa. 2017. 'Mafia, Elections and Violence against Politicians'. *Journal of Public Economics* (154): 10–33

³⁴ Wallin, Sanna, and Carl Command. 2015. Politikernas Trygghetsundersökning 2015: Förtroendevaldas Utsatthet under Valåret 2014. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. NBN:SE:BR-627.

³⁵ Collier, Paul. 2009. *Wars, Guns, and Votes: Democracy in Dangerous Places*. New York: Harper Perennial; Dal Bó, Ernesto, Pedro Dal Bó, and Rafael Di Tella. 2006. "Plata o Plomo?" Bribe and Punishment in a Theory of Political Influence. *American Political Science Review* 100(1): 41–53.

³⁶ Mueller, Susanne D. 2011. 'Dying to Win: Elections, Political Violence, and Institutional Decay in Kenya'. *Journal of Contemporary African Studies* 29(1): 99–117.

³⁷ Daniele and Dipoppa, 2017.

³⁸ Bjarnegård, Håkansson, and Zetterberg, 2019.

³⁹ <https://www.theguardian.com/world/2012/jun/07/golden-dawn-tv-assault-greece>

⁴⁰ Krook and Restrepo Sanín, 2016

⁴¹ <https://www.nytimes.com/2017/03/08/world/europe/spain-women-sexism.html>

⁴² <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/germany-charity-event-sexism-all-male-bremen-karoline-linnert-women-controversy-a8740216.html>

⁴³ Biroli, Flávia. 2016. 'Political violence against women in Brazil: expressions and definitions'. *Revista Direito e Práxis* 7(15);

⁴⁴ Krook, Mona Lena. 2017. 'Violence Against Women in Politics'. *Journal of Democracy* 28(1): 74–88.

⁴⁵ Bardall, 2011.; Bjarnegård, Elin. 2016. 'Gender and Election Violence - the Case of the Maldives'. *Conference Paper IPSA*, Poznan, Poland; Håkansson, Sandra. 2019. 'Do Women Pay a Higher Price for Power? Gender Bias in Political Violence in Sweden'. *Journal of Politics* Conditionally accepted.

⁴⁶ Міжпарламентський союз, 2016. *Сексизм, цькування та насильство стосовно жінок у парламенті*. Женева. Тематичний огляд.

повідомлень, які вона щодня отримує, містять образи.⁴⁶

40. У 2016 році в Іспанії газета ABC, яку частково фінансують із бюджету, опублікувала статтю, у якій журналіст чоловічої статі неодноразово використовує принизливу лексику й образи, описуючи лівих політиків-націоналістів із Країни Басків і Каталонії. Він називає їх «потворними, дуже потворними» та «щурами», а далі робить висновок, що «вони бажають не відділитися від Іспанії, а хочуть, щоб ми їх викинули з неї за те, що вони жажливі та непривабливі».⁴⁷

41. Прикладом фізичного сексуального насильства, спрямованого на те, щоб змусити політиків мовчати, був напад на двох вірменських членкинь міської ради під час засідання міської ради Єревану. Коли ці жінки говорили про витік стічних вод, їхні опоненти чоловічої статі з правлячої партії оточили їх і сексуально знущалися над ними на очах присутньої в мерії аудиторії та перед камерами, що наживо транслювали засідання.⁴⁸ Сексуальне насильство також застосовували щодо політиків чоловічої статі⁴⁹, однак частіше його все ж застосовують стосовно жінок.⁵⁰

42. Чутки та коментарі щодо політиків часто сформульовані таким чином, що принижують жінок як групу. Для прикладу, у Хорватії в Інтернеті з'явилися нібито секс-відео політиків⁵¹, а в багатьох країнах поширюються чутки про те, що політики сексуально аморальні⁵². Чутки про подружні проблеми, невірність чи погане виховання дітей мають більшу вагу, якщо вони стосуються жінок, а не чоловіків, оскільки вони окреслюють різні моральні стандарти для жінок і чоловіків.⁵³

2.4. Сексуальні домагання до політиків

43. Сексуальні домагання є ґендерно-зумовленою формою нападів на політиків, яка заслуговує особливої уваги. Під час руху #MeToo у 2017 році багато жінок розповіли про свій досвід сексуальних домагань. Політикині кількох країн створили хештеги, за допомогою яких ділилися своїми історіями та розповідали про насильство, яке відбувається у сфері політики.

44. Метою сексуального домагання є применшення ролі жінок як компетентних політиків і посилення їхньої ролі як сексуальних об'єктів. Це привертає увагу до нерівного співвідношення сил між жінками та чоловіками в суспільстві, посилює його й обмежує ефективну участь жінок у суспільному житті та політиці. У Франції сенатор Стефан Рав'є образив місцеву депутатку Лідію Френтцель під час засідання міської ради Марселю. Він запропонував зустрітися «в тому самому готелі, у той самий день і час», натякаючи на те, що вона пов'язана з ним сексуальні стосунки. Як наслідок, вона вирішила подати проти нього позов про «публічну сексистську образу».⁵⁴

45. З огляду на дослідження сексуальних домагань на робочому місці, те, що такі випадки відбуваються в політичних установах, не є неочікуваним. В огляді академічних досліджень Фітцджеральд (Fitzgerald) і Кортіна (Cortina) дійшли висновку, що найсерйозніші проблеми із сексуальними домаганнями зазвичай трапляються в організаціях із непропорційним ґендерним співвідношенням (тобто там, де більше чоловіків), де ролі та завдання мають історично чоловічий характер, а в організації толерують образливу поведінку.⁵⁵ Цей висновок слугує ще одним аргументом на підтримку заходів із впровадження квот для жінок, оскільки вони

⁴⁶ <https://www.bbc.com/news/blogs-trending-48871400>

⁴⁷ https://sevilla.abc.es/opinion/sevp-flequis-201601060929_noticia.html

⁴⁸ Нікогосян, Анна, 2018 р. Вірменські депутатки рад зазнали образливих нападів за протистояння патріархальній політичній системі, <https://oc-media.org/opinion-armenias-female-councillors-were-abused-for-challenging-the-patriarchal-political-system/#more-10759><https://oc-media.org/opinion-armenias-female-councillors-were-abused-for-challenging-the-patriarchal-political-system/#more-10759> [останній доступ: 16 вересня 2019 р.]

⁴⁹ Для прикладу, див.: напад на шведського місцевого політика Патріка Лілєглода, якого зґвалтували політичні опоненти: <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/sweden-politician-patrik-liljegl-d-raped-knifepoint-falun-left-party-democracy-a7949991.html><https://www.independent.co.uk/news/world/europe/sweden-politician-patrik-liljegl-d-raped-knifepoint-falun-left-party-democracy-a7949991.html>

⁵⁰ Bardall, 2011; Bjarnegård, 2016; Bjarnegård, Håkansson, and Zetterberg, 2019.

⁵¹ Krook, Mona Lena, and Juliana Restrepo Sanín. 2019. 'The Cost of Doing Politics? Analyzing Violence and Harassment against Female Politicians'. *Perspectives on Politics*: 1–16.

⁵² Для прикладу, див.: Miftari 2019, Bardall 2013, Bjarnegård 2016, Krook and Restrepo Sanín 2016, Bjarnegård, Håkansson and Zetterberg 2019, IPU 2016, WFD 2018.

⁵³ Bardall, Gabrielle. 2013. 'Gender-Specific Election Violence: The Role of Information and Communication Technologies'.

Stability: International Journal of Security and Development 2(3).

⁵⁴ https://www.lexpress.fr/actualite/societe/une-elue-porte-plainte-contre-stephane-ravier-pour-sexisme_2060917.html

⁵⁵ Fitzgerald, Louise F. and Lilia M. Cortina. 2018. "Sexual harassment in work organizations: A view from the 21st century." У роботі: C. B. Travis, J. W. White, A. Rutherford, W. S. Williams, S. L. Cook, & K. F. Wyche (Eds.), *APA handbooks in psychology series*.

недостатньо представлені в багатьох законодавчих органах, урядах чи політичних партіях.

46. Крім того, той факт, що в політиці стосунки є валютою, створює умови для процвітання в ній сексуальних домагань.⁵⁶ Керівників законодавчих органів і лідерів партій можуть заохочувати ігнорувати чи навіть мститися тим, хто звинувачує їх, намагаючись захистити політичних союзників чи зберегти репутацію організації.⁵⁷

47. Під сексуальними домаганнями зазвичай розуміють ґендерне цькування (наприклад, висловлювання, що принижують жінок, жарти, спрямовані на висміювання жінок, звертання до жінок за назвами частин жіночого тіла), небажану сексуальну увагу (зокрема коментарі та компліменти із сексуальним підтекстом, небажаний тілесний контакт) і сексуальний примус (небажана сексуальна увага в поєднанні з хабарями та/чи погрозами).⁵⁸

48. У кожній сфері політики чимало прикладів кожної форми сексуальних домагань. Парламентарка ЄС розповідає, що під час дебатів міністр сказав їй: «Ви така гарна, що я не можу вас слухати»⁵⁹, тим самим відвернувши увагу від її ролі як політичної діячки й сексуалізуючи її. Жінки скаржаться на сексуальний шантаж із боку колег по партії та постійні небажані знаки уваги сексуального характеру й нецензурні коментарі.⁶⁰

49. Боснійська політикиня згадує, що її колеги-політики з ради наполягали на тому, щоб називати її «дороженька», а не на ім'я, а також неодноразово сексуально домагалися її: «Вони придивлялися до довжини моєї спідниці, коментували мій стиль одягу, робили інші зауваження в стилі «мачо». Найнеприємніший інцидент трапився в день після виборів, коли група колег сиділа з кількома політиками в саду перед кафе, а коли я проходила повз, вони викрикували «повія».⁶¹

50. У нещодавньому дослідженні щодо фізичного та психологічного насильства над місцевими шведськими політиками, що ґрунтувалося на статистичному аналізі даних опитування 8000 муніципальних політиків, яке проводили в три етапи, Хаканссон⁶² виявила, що у Швеції жінки-політики та чоловіки-політики більше страждають від психологічного, ніж фізичного насильства. Це стосується як років виборів, так і періодів між ними. У 2016 році найпоширенішою формою нападів на жінок і чоловіків-політиків були атаки в соціальних мережах, за якими йшли особисті словесні погрози, погрози через електронну пошту чи телефон.

51. За даними дослідження Хаканссон, політиkinі зазнають нападів частіше, ніж чоловіки. Це особливо стосується чиновників на високих щаблях політичної ієрархії. У середньому 69% міських голів жіночої статі стають мішенями політичного насильства порівняно з 56% чоловіків.

52. Періоди виборів переважно передбачають посилення політичного насильства як у мирному контексті, так і в ситуаціях, що відзначаються насильством, у стабільних демократичних системах і там, де триває перехідний період. Це також стосується Швеції: під час розглянутих років найвища кількість нападів на політиків припала на 2014 рік. Упродовж цього року виборів 27% політиків принаймні раз постраждали від нападу. 65% міських голів стали мішенями нападів під час року виборів порівняно з 58% в інші роки.

53. Між формами насильства стосовно жінок і чоловіків існують деякі відмінності. Якщо чоловіки більше страждають від руйнування майна, жінки здебільшого піддаються різним погрозам. Ці дані збігаються з результатами досліджень з інших країн, які також виявили, що силу частіше застосовують щодо чоловіків та/або їхнього майна, а психологічне насильство переважно націлюють на жінок. Що стосується поширеності насильства щодо політиків, дослідження дійшло висновку, що політиkinі значно частіше піддаються насильству, ніж їхні колеги-чоловіки. Цілями стає більше жінок, ніж чоловіків, особливо серед міських голів і голів комітетів; ба більше, вони стають мішенями більшу кількість разів, ніж їхні колеги-чоловіки.

⁵⁶ APA handbook of the psychology of women: Perspectives on women's private and public lives (pp. 215–234). Washington, DC, US: American Psychological Association.

Mahoney, Anna, Meghan Kearney, and Carly Shaffer. 2019. '#MeToo in the State House'. Неопублікований рукопис на стадії рецензування.

⁵⁷ Там само.

⁵⁸ Fitzgerald and Cortina, 2018.

⁵⁹ Приклади Міжпарламентського союзу, 2018

⁶⁰ Chrisafis, Angélique. 2016. 'We can no longer stay silent': fury erupts over sexism in French politics. <https://www.theguardian.com/world/2016/may/13/we-can-no-longer-stay-silent-fury-erupts-over-sexism-in-french-politics> [доступ отримано: 17 вересня 2019 р.], Міжпарламентський союз, 2018 р.

⁶¹ Miftari, 2019.

⁶² У ситуативному прикладі підсумовано результати роботи Сандри Хаканссон: Håkansson, Sandra. 2019. 'Do Women Pay a Higher Price for Power? Gender Bias in Political Violence in Sweden'. *Journal of Politics*. *Прийнято за певних умов*.

2.5 Соціальні мережі як арена для цькування та насильства

54. Соціальні мережі стали особливою проблемою для рівноправності в політичному дискурсі. Свідчення про сексистське насильство в Інтернеті, спрямоване на політиків усіх рівнів уряду з усіх куточків світу. Перший міністр Шотландії Нікола Стерджен зізналася, що вона, мабуть, говорить від імені кожної жінки в політиці, коли каже, що ці жінки читали про себе насильницькі коментарі сексуального характеру в соціальних мережах.⁶³ Норвезька прем'єр-міністерка Ерна Солберг обговорювала насильство в Інтернеті, спрямоване проти неї як політикині.⁶⁴

55. Проаналізувавши 70 000 твітів, надісланих парламентарям Великої Британії у Твіттері, Ворд (Ward) і Маклафлін (McLaughlin) вважають, що парламентарі отримують більше образливих твітів, однак проти парламентарок спрямовано більше ворожих висловлювань.⁶⁵ 86% твітів із ворожими висловлюваннями були спрямовані проти жінок. Автори зробили висновок, що парламентарки, можливо, і не отримують більше образ у Твіттері, ніж чоловіки, але «образи, спрямовані проти жінок, є ґендерно-зумовленими за своїм змістом». Еріксон (Erikson) та інші також вважають, що шведські парламентарки зазнають більше ґендерно-зумовленого та сексистського насильства, ніж їхні колеги-чоловіки, припускаючи, що основна різниця полягає не в масштабах онлайн-образ парламентарів, а в їхньому характері.⁶⁶

56. У Баварії, Німеччина, на анонімному правому каналі обговорювали «тупість» баварської політикині Катаріни Шульц. Перший коментар до відео має такий вигляд: «Що ж, друзі, зізнавайтесь, тільки чесно: ви б переспали з Катаріною Шульц? Так чи ні?». Одна з відповідей: «Нііі. Краще вже її спалити».⁶⁷

57. Міжпарламентський союз відзначає, що «соціальні мережі стали найголовнішим місцем учинення психологічного насильства стосовно парламентарок, особливо у формі сексистських і мізоґіністичних коментарів, принизливих зображень, переслідування, залякування та погроз».⁶⁸

58. У новинах часто з'являлися відомості про напади на трансґендерних жінок у політиці. Прикладом такої ситуації є С'ю Паско з Великої Британії, трансґендер, що є членкинею Консервативної партії та балотувалася на виборах до Європейського парламенту. Вона стала жертвою домагань і нападів у формі цькування в Інтернеті, пошкодження її майна, погроз смерті тощо, через що місцева поліція була змушена внести її в список вразливих осіб.⁶⁹

59. Анонімність без сумніву полегшує життя кривдникам. Спостерігалися заклики до заборони анонімності з метою перешкоджати наклепам. Однак інші стверджують, що позбавлення користувачів Інтернету здатності публікувати інформацію анонімно є не лише порушенням їхнього права на конфіденційність і свободу висловлювань, але загалом зменшить активність людей в Інтернеті. Незважаючи на це, створення перешкод для публікації образливих коментарів, наприклад через контроль із боку адміністраторів сайтів, може стати першим кроком на шляху до протидії анонімним образам в Інтернеті, хоча в багатьох випадках кривдники не бояться атакувати відкрито, як описано нижче.

60. Повідомляли про різні типи кривдників, що вчиняли насильство щодо політиків, як-от державні та недержавні суб'єкти, члени політичних партій, у тому числі у власній партії, зацікавлені групи, електорат, виборці, члени родини, релігійні лідери тощо. Схоже, виборці є частими кривдниками, що вчиняють насильство щодо політиків чоловічої та жіночої статі в багатьох європейських країнах.⁷⁰

⁶³ Amnesty International, 2018, Нікола Стерджен: аналіз насильства стосовно жінок в Інтернеті. <https://www.amnesty.org/en/latest/research/2018/03/nicola-sturgeon-online-violence-against-women/>

⁶⁴ The Local (2015), "Norway pm Opens Up about Online Abuse", доступно на сторінці: <http://www.thelocal.no/20151201/norway-pm-opens-up-about-onlineabuse> [доступ отримано: 2 грудня 2015 р.].

⁶⁵ Ward, Stephen J., and Liam McLaughlin. 2017. "Turds, Traitors and Tossers: The Abuse of UK MPs via Twitter." In *ECPR Joint Sessions 2017*, University of Nottingham: European Consortium for Political Research (ECPR)

⁶⁶ Erikson, Håkansson, and Josefsson, 2019.

⁶⁷ <https://www.theguardian.com/commentisfree/2019/may/18/when-the-far-right-crack-rape-jokes-part-of-a-systemic-bid-to-demean>

⁶⁸ Міжпарламентський союз, 2016.

⁶⁹ <https://www.standard.co.uk/news/uk/transgender-hate-crimes-up-81-per-cent-police-data-reveals-a4177016.html>

⁷⁰ Для прикладу, див: Bjelland and Silokset, 2017; Every-Palmer, Barry-Walsh, and Pathé, 2015.; James et al., 2016.; Pathé, Phillips, Perdacher, and Heffernan, 2014.; Wallin and Command, 2015.

Проте погрози іспанській міській голові Мануелі Кармені, у яких містилися сексистські наклепи, були зроблені учасниками групового чату місцевої поліції.⁷¹

61. Колег по партії чи парламенту зазначали як важливих агресорів у випадках насильства та цькування, з якими зіштовхувалися політикині.⁷² Близько однієї п'ятої жінок у політиці в Боснії і Герцеговині повідомляють про насильство стосовно жінок у політиці як у парламенті, так і всередині партій.⁷³ Хоча учасники дослідження в цьому контексті вважають, що кривдниками в справах про НСЖП найчастіше є опозиційні партії, майже половина з них заявили, що зазвичай кривдниками є члени власної партії.⁷⁴

62. Члени родини також вчиняли насильство та залякували жінок, щоб не дати їм висуватися на посаду чи брати активнішу участь у політиці.⁷⁵ Також відомі випадки, коли члени родини співпрацювали з політичними опонентами політиків, допомагаючи їм чинити насильство стосовно останніх.⁷⁶ З огляду на патріархальні між'гендерні взаємини, родичі чоловічої статі можуть ефективно ускладнювати життя кандидаток і чиновниць, караючи їх позбавленням сімейних фінансових ресурсів чи допомагаючи поширювати принизливі чутки.⁷⁷

3. ВПЛИВ ФІЗИЧНОГО ТА ПСИХОЛОГІЧНОГО НАСИЛЬСТВА НА ПОЛІТИКІВ

63. Політичне насильство різними способами впливає на його безпосередні цілі, але також має наслідки для політичної системи й демократії в суспільстві, у якому воно трапляється.

3.1 Емоційні та професійні наслідки сексуальних домагань

64. Сексуальні домагання на робочому місці постійно пов'язують із численними психологічними наслідками для жертви, серед яких депресія, тривожність, розлади харчової поведінки та ПТСР.⁷⁸ Дослідження цієї теми також виявили низку соматичних наслідків, пов'язаних із сексуальними домаганнями, як-от виснаження, проблеми зі сном, проблеми зі шлунком, болі у м'язах.⁷⁹ Ба більше, пов'язані з роботою наслідки сексуальних домагань включають відмову від роботи та відстороненість, знижений рівень продуктивності не лише в жертви, а й у всієї команди.⁸⁰ Важливо, що всі форми сексуальних домагань, зокрема ґендерно-зумовлене цькування, а також фізичне сексуальне насильство, пов'язані з такими наслідками для здоров'я та роботи.⁸¹

3.2 Політичний вибір: зняття кандидатури та звільнення

65. Потенційно важливим наслідком насильства стосовно політиків є те, що кандидати й виборні посадовці відмовляються від повторного висування на майбутніх виборах або знімають кандидатуру завчасно, а також те, що кандидати відмовляються входити в політику.

66. Досвід Італії показує, що потенційні кандидати утримуються від висування своїх кандидатур на посаду міського голови в муніципалітетах, де присутнє політичне насильство: кандидати з більшими можливостями знімають свої кандидатури, через що в таких муніципалітетах менше людей балотується на посаду міського голови.⁸²

⁷¹ Див.: <https://www.efe.com/efe/english/portada/court-to-investigate-insults-threats-madrid-mayor-in-local-police-chat/50000260-3443942> [доступ отримано 9 вересня 2019 р.]

⁷² Bardall, 2011; Krook and Restrepo Sanin, 2016.

⁷³ Miftari, 2019.

⁷⁴ Там само.

⁷⁵ Для прикладу, Bardall, 2011.

⁷⁶ Bjarnegård, Håkansson, and Zetterberg, 2019; Vásquez García, Verónica. 2011. *Usos y Costumbres y Cuidanía Femenina. Hablan Las Presidentas Municipales de Oaxaca, 1996–2010*. Mexico: Cámara de Diputados, LXI Legislatura, Colegio de Postgraduados / Miguel Ángel Porrúa

⁷⁷ Bjarnegård, Håkansson, and Zetterberg, 2019; Vásquez García, 2011.

⁷⁸ Щоб ознайомитися з оглядом, див. роботу Fitzgerald і Cortina, 2018.

⁷⁹ Там само.

⁸⁰ Там само.

⁸¹ Там само.

⁸² Daniele, Gianmarco. 2017. 'Strike One to Educate One Hundred: Organized Crime, Political Selection and Politicians' Ability'. *Journal of Economic Behavior & Organization*; Pinotti, Paolo. 2012. *Organized Crime, Violence and the Quality of Politicians: Evidence from Southern Italy*. Rochester, NY: Social Science Research Network. SSRN Scholarly Paper.w

67. Шведські дослідження показали низький рівень фактичного зняття кандидатур, однак 9% жінок і 6% чоловіків у політиці повідомляють, що хотіли назавжди покинути політику через власні занепокоєння у зв'язку з політичним насильством.⁸³ 9% жінок і 7% чоловіків у політиці повідомляють, що з тієї ж причини задумувалися над тим, щоб полишити конкретну посаду.⁸⁴

68. У Норвегії 11% парламентарів (чоловіків і жінок), які зазнавали насильства впродовж своєї політичної кар'єри, повідомляють, що думають про те, щоб покинути політику.⁸⁵ 13 і 16% відповідно хвилюються за безпеку своїх родин і мають підвищені заходи безпеки вдома внаслідок насильства, з яким зіштовхуються політики.

69. Жінки та чоловіки в місцевій політиці по всій Європі повідомляють про зняття кандидатури чи дострокове звільнення з виборної посади через спрямовані проти них цькування та погрози.⁸⁶ Кожний випадок такого неналежного впливу ставить під сумнів демократичне функціонування політики. Якщо кандидатки або чиновниці частіше стають мішенями чи зазнають жорсткіших нападів, то існує більша ймовірність того, що вони можуть зняти свою кандидатуру чи покинути політику. Шотландська політикиня Нікола Стерджен коментує це так: «Мене злить те, що читаючи образи про себе, я хвилююся, що така ситуація відвадить наступне покоління молодих жінок від політики».⁸⁷

70. Кандидатам і виборним чиновникам важливо, щоб їх сприймали як компетентних і кваліфікованих для того, щоб вони могли завоювати довіру електорату. Публічне зізнання про сексистські напади та цькування може поставити таку особу під загрозу бути зображеною як слабка людина. Крім того, якщо кривдник є членом тієї ж партії, існує ризик того, що цю особу сприйматимуть як неояльну та ненадійну. Звинувачення жертв – поширена ознака всіх форм насильства стосовно жінок, а в політичному контексті це може мати серйозні наслідки для політичної кар'єри.⁸⁸ Існує великий ризик того, що жертви не повідомлятимуть про інциденти цькування, а кривдники залишаться непокараними. Це сприяє створенню ворожого робочого середовища для політиків, яке може бути особливо згубним для готовності жінок увійти в політику та залишитися там.

71. Якщо жінки зіштовхуються з ґендерно-зумовленим насильством як політики на місцевому та регіональному рівні, це може мати вплив на обрання політиків на національному рівні. У багатьох країнах місцева політика є звичним перехідним етапом до посад вищого рівня. У багатьох ситуаціях жінки менш схильні балотуватися на посаду, ніж чоловіки⁸⁹, і таке становище може загостритися через ґендерно-зумовлене насильство стосовно жінок у політиці.

3.3 Ухвалення рішень

72. Значної уваги заслуговує те, як політичне насильство може вплинути на рішення, які ухвалюють політики, а також те, чи жінки або політики (їх групи), які виступають за певні питання, більш вразливі до такого насильства, ніж інші. На цю тему є дуже мало досліджень. Лише один з опитаних норвезьких парламентарів повідомляє, що насильство вплинуло на їхнє рішення.⁹⁰ Про таку проблему повідомляють близько 2% шведських політиків.⁹¹ Можливо, цей тип наслідків більш поширений у ситуаціях, де є вплив й інших форм насильства щодо політиків чи насильства з боку інших суб'єктів. Однак щоб оцінити вплив ґендерно-зумовленого й іншого насильства на ухвалення політичних рішень, потрібно більше досліджень.

⁸³ Frenzel, Anna. 2017. *Politikernas Trygghetsundersökning 2017. Förtroendevaldas Utsatthet Och Oro För Trakasserier, Hot Och Våld 2016*. Stockholm: Bråttföreläggande rådet.

⁸⁴ Там само.

⁸⁵ Bjørge, Tore & Silkoset, Emilie. (2017). *Trusler og trusselhendelser mot politikere: En spørreundersøkelse blant norske stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer*. PHS Forskning, 2017:5.

⁸⁶ Див. для прикладу: <https://www.somersetlive.co.uk/news/somerset-news/bath-councillor-quits-post-claiming-2636794>;

<https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=161&artikel=6746402>

⁸⁷ Amnesty International, 2018, Нікола Стерджен: аналіз насильства стосовно жінок В Інтернеті. <https://www.amnesty.org/en/latest/research/2018/03/nicola-sturgeon-online-violence-against-women/>

⁸⁸ Звіт Спеціального доповідача з питань насильства стосовно жінок, його причин і наслідків, що стосується насильства щодо жінок у політиці; «Насильство стосовно жінок у політиці».

⁸⁹ Lawless, Jennifer L., and Richard L. Fox. 2010. *It Still Takes A Candidate: Why Women Don't Run for Office*. 2nd ed. Cambridge: Cambridge University Press.

⁹⁰ Bjørge, Tore & Silkoset, Emilie. (2017). *Trusler og trusselhendelser mot politikere: En spørreundersøkelse blant norske stortingsrepresentanter og regjeringsmedlemmer*. PHS Forskning, 2017:5.

⁹¹ Frenzel, 2017.

3.4 Демократичні дебати та публічні обговорення

73. Повідомлялося, що наслідком політичного насильства в кількох європейських країнах стало зменшення рівня свободи висловлювання й обмеження тем, які політики обговорюють під час громадських дебатів. Близько 8% норвезьких парламентарів повідомляють про самоцензуру у своїх публічних обговореннях чи висловлюваннях на певну тему через наслідки контакту з насильством.⁹² З багатьох країн повідомляють про серйозні напади на жінок, які беруть участь у дебатах на політично актуальні теми.⁹³ Дані з Великої Британії свідчать про те, що жінок у політиці серйозно ображають у Твіттері.⁹⁴ Оскільки це широко вживаний форум для політичних дебатів, це може мати наслідки для можливості жінок брати участь у демократичному діалозі на рівних правах із чоловіками. Жінки у шведській місцевій політиці повідомляють, що більше, ніж чоловіки уникають публічних виступів на певні теми через політичне насильство.⁹⁵

3.5 Групи жінок та інтерсекційна ідентичність

74. Важливо визнати, що ризики залежать від груп посадовців і кандидатів, зокрема різних груп жінок. Інтерсекційна ідентичність політиків може мати вплив на те, як і наскільки вони стають цілями нападів; крім того, вона може впливати як на безпосередні цілі, так і на спостерігачів. Вона також визначає, як сприймають насильство та борються з ним.

75. Перша темношкіра міністерка Італії неодноразово піддавалася расистським і сексистським нападам, колишній міністр уряду порівнював її з орангутангом, у неї кидали бананами, коли вона стояла за трибуною; перед ратушею, де вона мала виступати, політичні опоненти викинули манекени з фальшивою кров'ю, а місцевий член ради з опозиційної партії закликав з'валтувати її.⁹⁶ А ультраправі групи оплатили білборд, з якого звучала вимога «відбілити хлором та спалити заживо» європейського політика африканського походження.⁹⁷ Депутатка міської ради Амстердаму Сільвана Сімонс отримала кілька погроз розправи в соціальних мережах і стала жертвою жінконеуважливих та расистських образ. У 2016 році насильство посилювалося, перейшовши в поширення расистських і насильницьких відео, де її зобразили жертвою самосуду.⁹⁸

76. Нещодавнє дослідження показує, що форми насильства, спрямовані на політиків, пов'язані з їхнім впливом.⁹⁹ Спостереження за тим, як люди інших рас піддаються сексистському та расовому залякуванню, відбивається на маргіналізованих спільнотах.¹⁰⁰ Це створює відчуття посиленої вразливості в спільнотах, які вони символічно представляють¹⁰¹, впливає на ставлення до політиків з інших рас як групи, а також веде до загрози зменшення кількості кандидатів, готових балотуватися, серед уже й так політично маргіналізованих груп.¹⁰²

4. БОРОТЬБА З НАСИЛЬСТВОМ ЩОДО ПОЛІТИКІВ У ҐЕНДЕРНО-ЧУТЛИВИЙ СПОСІБ: ПРОБЛЕМИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ

4.1 Обов'язки національних, регіональних і місцевих органів влади

77. Різні виборчі системи передбачають різні правила й обов'язки. Багато європейських країн мають системи з партією в центрі, які передбачають певну форму спільної відповідальності урядових органів і партій за умови роботи на політичних посадах. Крім того, розподіл обов'язків між національними, регіональними та місцевими органами влади залежить від країни. Питання

⁹² Bjørge and Silkoset, 2017.

⁹³ Для прикладу, див. випадок у Швеції: <https://www.euronews.com/2018/09/20/swiss-politicians-online-abuse>

⁹⁴ Amnesty International. 2018. *Місце Твіттер – токсичне місце для жінок*. <https://www.amnesty.org/en/latest/research/2018/03/online-violence-against-women-chapter-1/>.

⁹⁵ Frenzel, 2017.

⁹⁶ The Guardian, 2013, Italy's first black minister: I had bananas thrown at me but I'm here to stay, <https://www.theguardian.com/world/2013/sep/08/cecile-kyenge-quest-for-tolerance> [доступ отримано: 16 вересня 2019 р.]

⁹⁷ Міжпарламентський союз, 2016.

⁹⁸ Holligan, Anna, 2016, Dutch race hate row engulfs presenter Sylvana Simons, BBC News, <https://www.bbc.com/news/world-europe-38089469> [доступ отримано: 16 вересня 2019 р.]

⁹⁹ Kuperberg, Rebecca. 2019. 'Evidence from the Twitter "Cesspit": Antisemitic and Islamophobic VAWIP in the United Kingdom'.

European Consortium for Political Research (ECPR) Joint Sessions: Mons, Belgium.

¹⁰⁰ Там само.

¹⁰¹ Krook and Restrepo Sanin, 2016.

¹⁰² Kuperberg, 2019.

роз'яснення розподілу обов'язків, зокрема бюджетних обов'язків, є дуже важливим. Асоціація органів місцевого самоврядування Великої Британії зазначила, що витрати на безпеку членів ради іноді покриває місцева поліція, інколи політичні партії, а часом і самі члени місцевої ради.¹⁰³ Унаслідок цього ефективний доступ членів ради до заходів безпеки може різнитися, залежно від того, як розподілено обов'язки та ресурси, доступні в місцевостях, і суб'єктів в одній країні.

4.2 Національний рівень

78. Національні органи державної влади можуть реалізовувати проєкти, щоб уповноважити органи місцевого самоврядування та партії вживати заходів для боротьби з фізичним, психологічним і сексуальним насильством щодо політиків. Загальнонаціональні опитування та дослідження щодо поширеності проблеми можуть дати можливість оцінити ситуацію на основі фактів. Крім того, установи на національному рівні можуть збирати передові практики з усієї країни та створити форуми для обміну знаннями й досвідом.

79. Асоціація органів місцевого самоврядування Великої Британії зазначає, що в деяких частинах країни місцева поліція серйозно ставить до питання залякування, а в інших – не дуже.¹⁰⁴ Національні органи влади також можуть допомогти місцевій поліції, як і інші суб'єкти, що відповідають за безпеку політиків, у здійсненні належних заходів для захисту фізичної та психічної недоторканості політиків. У цій роботі дуже важливим є усвідомлення ґендерних питань.

4.3 Місцевий і регіональний рівні

80. Органи місцевої та регіональної влади найближчі до кандидатів і виборних посадовців, що працюють на їхніх територіях, а тому вони в найкращій позиції для проведення досліджень щодо їхніх потреб у підтримці у зв'язку з нападами на них як на політиків. Потрібно запровадити політику запобігання та контролю за нападами з боку виборців та інших зовнішніх суб'єктів, а також внутрішню політику нульової терпимості до цькування між політиками у місцевій організації.

81. Згідно з Європейською хартією рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад, органи місцевої та регіональної влади як роботодавці за статтею 11 відповідають за захист права на гідність і безпеку на робочому місці, які важливі для забезпечення ґендерної рівності. Підписанти зобов'язані протистояти сексуальним домаганням, чітко заявивши, що така поведінка неприйнятна, підтримуючи жертв, впроваджуючи та реалізуючи прозору політику боротьби з кривдниками та підвищення обізнаності щодо цього питання. Згідно зі статтею 21, підписанти зобов'язались аналізувати статистику інцидентів, які впливають на жінок і чоловіків із погляду ґендеру, та вживати належних заходів у відповідь. Відповідно до статті 22, підписанти зобов'язані боротися з ґендерно-зумовленим насильством.

4.4 Необхідність розуміння потреб посадовців і кандидатів на посади в органах місцевої та регіональної влади

82. Місцеві політики особливо вразливі з погляду ризиків стати мішенями цькування з боку виборців і політичних опонентів. Одним із важливих аспектів є їхня географічна наближеність до виборців. У той час, як національні парламентарі й кандидати здебільшого перебувають у столицях і користуються певною анонімністю у своїх домашніх спільнотах, місцеві та регіональні кандидати й посадовці часто живуть поряд зі своїми кривдниками. Їхня домашня адреса може бути добре відома й доступна кривдникам, які вчиняють політичне насильство та цькують їх, що наражає їх та їхні родини на інший рівень ризику, ніж той, з яким зіштовхуються політики на інших рівнях.

83. Посадовці нижчих рівнів уряду частіше здійснюють свої політичні функції у вільний час або за сумісництвом.¹⁰⁵ Політики, які працюють за сумісництвом, можуть бути менш обізнаними,

¹⁰³ Асоціація органів місцевого самоврядування, 2019. Залякування в громадському житті: брифінг Палати громад. <https://www.local.gov.uk/sites/default/files/documents/LGA%20briefing%20-%20Intimidation%20in%20public%20life%20-%20HoC%20210519%20-FOR%20WEB.pdf> [доступ отримано 17 вересня 2019 р.]

¹⁰⁴ Там само.

¹⁰⁵ Verhelst, Tom, Herwig Reynaert and Kristof Steyvers (2013) Political recruitment and career development of local councillors in Europe. У роботі: Egner, Björn, David Sweeting D and Pieter-Jan Klok (eds) Local Councillors in Europe. Urban and Regional Research International, vol 14. Springer VS, Wiesbaden. Pp 27–49

наприклад щодо того, до кого звертатися, якщо з'явиться потреба в заходах безпеки; обов'язків партій і органів влади відповідно; процедур реагування на цькування та насильство; наявної політики та процедур, що стосуються сексуальних домагань тощо. Їм доступні менші кола інших політиків, до яких можна звернутися за порадою, вони витрачають менше часу в політичних установах, ніж політики, що працюють на повну ставку.

84. Партії й об'єднання на місцевому та регіональному рівнях можуть не мати таких самих ресурсів, як ті, що на національному рівні, коли мова йде про допомогу політикам у питаннях безпеки, захисту й рівноправності. Це особливо стосується невеликих місцевих партій.¹⁰⁶

85. Усі ці аспекти породжують певні вразливості кандидатів і посадовців на місцевому рівні, указуючи на потребу в роз'ясненні розподілу обов'язків щодо їхньої безпеки та захисту між органами влади та партіями на національному й місцевому рівнях.

5. СФЕРИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОЇ ТА РЕГІОНАЛЬНОЇ ВЛАДИ

5.1 Розширення знань, розробка конкретних інструментів

86. Як зазначено у Звіті ООН, рішення для подолання ґендерно-зумовленого насильства стосовно політиків мають починатися з оцінювання на основі фактів, «як-от картографування вразливості чи моніторинг насильства, що може сприяти створенню необхідної доказової бази для сприяння запобіганню й притягненню кривдників до відповідальності».¹⁰⁷ Картографування ситуації необхідне, щоб зрозуміти масштаб проблеми, як-от на яких політиків вона впливає та якими є форми насильства, а далі це може посприяти створенню належних програм для розв'язання цієї проблеми. Спеціальний доповідач ООН із питань насильства стосовно жінок, його причин і наслідків зазначає, що програми спостереження за виборами пропонують основні можливості для збору інформації про проблему насильства стосовно жінок під час виборів.¹⁰⁸

87. Розширення знань про проблему вимагає точного оцінювання форм насильства, якого зазнають політики під час виборів і вже перебуваючи на своїх посадах. Загальнозживані способи оцінювання політичного насильства зосереджуються на помітних актах насильства й надмірно наголошують на фізичному насильстві, у той час, як приватну сферу розглядають рідко.¹⁰⁹

88. Тому вони, імовірно, не зможуть зафіксувати деякі типи насильства, з якими зіштовхуються жінки. Для прикладу, ці заходи не враховують ситуації, коли члени родини іноді насильницькими способами протистоять політичній участі жінок. Ці заходи також навряд чи допоможуть зафіксувати інциденти сексуальних домагань серед політиків. Ба більше, надмірна увага до фізичних проявів насильства загрожує применшенням згубних наслідків психологічного насильства.

89. На основі отриманої інформації, можна вважати, що ефективним засобом є систематичний підхід, який передбачає рекомендації, навчання, підтримку, моніторинг і розвиток, разом із розробкою та використанням відповідних інструментів і вказівок. Щоб систематизувати роботу у сфері безпеки виборних чиновників, Уппсальський муніципалітет у Швеції ухвалив інструментарій, який складається з рекомендацій, заходів навчання, підтримки, моніторингу та розвитку. Рекомендації щодо підтримки та заходів безпеки виборних чиновників, ухвалені радою муніципалітету у 2017 році, передбачають, що муніципалітет відповідає за безпеку та захист усіх виборних чиновників, а не лише тих, які в ньому працюють, а також роз'яснюють обов'язок муніципалітету запобігати й протидіяти загрозам, насильству й цькуванню. Завдяки ухваленню рекомендацій усі виборні чиновники в муніципалітеті мають таку ж можливість отримати підтримку й захист, як і працівники муніципалітету, не пов'язані з політикою.¹¹⁰

¹⁰⁶ Щоб ознайомитися з оглядом щодо применшення ролі національних партій під час місцевих виборів, див.: Razin, Eran (2013) Councillors and their parties. У роботі: Egner, Björn, David Sweeting D and Pieter-Jan Klok (eds) Local Councillors in Europe. Urban and Regional Research International, vol 14. Springer VS, Wiesbaden pp 51–62

¹⁰⁷ Організація Об'єднаних Націй (ООН). 2013. «Ужиті заходи та досягнутий прогрес у сприянні розширенню прав жінок і їхньої участі в політиці: звіт Генерального секретаря». Звіт A/68/ 184, 24 липня. <https://digitallibrary.un.org/record/755820?ln=en> (доступ отримано: 12 вересня 2019 р.).

¹⁰⁸ Звіт Спеціального доповідача з питань насильства стосовно жінок, його причин і наслідків, що стосується насильства щодо жінок у політиці; «Насильство стосовно жінок у політиці».

¹⁰⁹ Bjarnegård, Elin. 2017. 'Gender and Election Violence: Advancing the Comparative Agenda'. Comparative Politics Newsletter 27(1): 11–15.

¹¹⁰ Уппсальський муніципалітет, <https://www.uppsala.se/organisation-och-styrning/nyheter-och-pessmeddelanden/uppsala-kommun-far-pris-for-sakerhetsarbete/> <https://www.uppsala.se/organisation-och-styrning/nyheter-och-pessmeddelanden/uppsala-kommun-far-pris-for-sakerhetsarbete/> [доступ отримано 9 вересня 2019 р.]

90. Муніципалітет опитав своїх політиків, щоб оцінити їхні потреби. Політики отримують документи, де описано важливу інформацію про особисту безпеку, принцип роботи процедур реагування на погрози, питання безпеки, пов'язані з громадськими зібраннями тощо. Муніципалітет визнає важливість заходів безпеки та психологічної підтримки для всіх політиків і наголошує, що розмір фонду партії не повинен визначати можливість політика отримати захист чи психологічну підтримку.¹¹¹ Щодо різних форм фізичного та психологічного насильства існують спеціальні рекомендації, у яких детально описано, як діяти та до кого звертатися.¹¹²

91. Правовий комітет Сенату Франції після консультування з питань насильства щодо мерів (див. пункт 24) висунув 12 пропозицій (7 із яких є законодавчими). У липні 2019 року проєкт закону про «взаємодію та близькість» представили Раді міністрів Франції, а в жовтні 2019 року – Сенату для першого читання. Серед майже 800 запропонованих поправок принаймні 10–15 стосуються питання реагування на насильство щодо міських голів і членів рад.

5.2 Ухвалення конституційних положень

92. Національні, регіональні та місцеві політичні інститути потребують ефективної політики та процедур для реагування на насильство та цькування, спрямовані на політиків. Крім того, вони мають бути чутливими до ґендерних аспектів. Зокрема, це передбачає запобігання цій проблемі й реагування на неї, а також моніторинг і розширення спроможностей.

93. Для забезпечення правових заходів подолання насильства, цькування та залякування, спрямованих на політиків (як виборних, так і інших) можуть знадобитися реформи. Вони можуть передбачати застосування чинного законодавства про заборону дискримінації на робочому місці до всіх політиків, незалежно від їхніх умов працевлаштування, чи впровадження спеціального законодавства щодо насильства та цькування, спрямованого на політиків. Труднощі з кримінальним переслідуванням сексуальних домагань через парламентську недоторканність збільшуються. Для прикладу, у Коста-Риці, де парламентарі внесли законопроєкт, який гарантує, що виборні чиновники не будуть захищені від кримінального переслідування у випадках вчинення ними цькування.¹¹³

5.3 Вживання заходів щодо сексуальних домагань у місцевих парламентах і політичних партіях

94. Усі дослідження питання сексуальних домагань показали, що для подолання цієї проблеми потрібно змінити організаційну культуру.¹¹⁴ Хоча схильність до домагань залежить від конкретної особи, організаційні чинники вкрай важливі: толерантність таких випадків в організації «є найпотужнішим чинником, що визначає, чи траплятимуться тут сексуальні домагання та чи будуть вони згубними».¹¹⁵ Це чудові новини для політичних організацій, оскільки вони вповноважені реагувати на такі чинники та змінювати їх.

95. Дослідження Гуліна й інших виявило, що важливо враховувати організаційні аспекти.¹¹⁶

Імовірна загроза сексуальних домагань щодо тих, хто повідомляє про інциденти.

Особа, що повідомляє про інцидент сексуального домагання, має бути певною, що не втратить роботу й не зазнає іншої помсти за таке повідомлення. Вважається, що дуже поширеною є соціальна помста, як-от осуд, звинувачення й ставлення як до «скандаліста», що завдає такої ж професійної та психологічної шкоди, що й професійна помста.¹¹⁷ Лідери політичних установ повинні нести відповідальність за те, щоб особи, які повідомляють про сексуальні домагання, не отримали за нього професійного чи соціального покарання.

¹¹¹ Уппсальський муніципалітет, <https://skl.se/download/18.294971d715e84cab8c784275/1505981931067/Verktvqslada-trygg-saker-fortroendevald-Uppsala-kommun.pdf> [доступ отримано 9 вересня 2019 р.]

¹¹² Уппсальський муніципалітет, <https://skl.se/download/18.294971d715e84cab8c783b8a/1505981107731/Rutin-hantering-hot-vald-uppsala-kommun.pdf> [доступ отримано 9 вересня 2019 р.]

¹¹³ Пальм'єрі, Соня. 2011. *Ґендерно-чутливі парламенти. Загальний огляд доброї практики*. Женева: Міжпарламентський союз.

¹¹⁴ Fitzgerald and Cortina, 2018; Willness, Chelsea. R., Piers Steel & Kibeom Lee. 2007. *A meta-analysis of the antecedents and consequences of workplace sexual harassment*. *Personnel Psychology*, 60(1), 127–162.

¹¹⁵ Hulin, Charles L., Louise F. Fitzgerald, and Fritz Drasgow. 1996. "Organizational Influences on Sexual Harassment." У виданні: *Women and Work: A Research and Policy Series, Vol. 5. Sexual Harassment in the Workplace: Perspectives, Frontiers, and Response Strategies*, ed. Margaret S. Stockdale. Thousand Oaks, CA: Sage Publications Inc.

¹¹⁶ Hulin, Fitzgerald, and Drasgow, 1996.

¹¹⁷ Fitzgerald and Cortina, 2018.

- Шанси на те, що керівництво сприйме їх серйозно. Особа, яка повідомляє про сексуальні домагання, повинна бути певна, що керівники її організації не відкинуть це питання як банальне, що її не зустрінуть з недовірою, а повідомлення про інцидент призведе до належного розслідування. Низька ймовірність того, що керівництво сприйме інцидент серйозно, спрощує для кривдників учинення насильства, зменшує вірогідність того, що жертви поскаржаться, а також посилює негативні наслідки для здоров'я та професійної діяльності жертви.
- Ймовірність того, що для кривдника будуть наслідки. Щодо кривдників потрібно вживати заходів, а всі в організації мають знати, що сексуальні домагання матимуть наслідки. Якщо ймовірна ціна домагань надто низька, організація висловлює терпимість до сексуальних домагань.

96. Наведені вище аспекти організаційної культури потрібно враховувати в політиці щодо сексуальних домагань у партіях та установах місцевих урядів. Запровадження нульової терпимості до сексуальних домагань знижує їх ймовірність, а також повідомляє працівникам і потенційним майбутнім кандидатам, що організація зобов'язалася бути однаково безпечним і неворожим середовищем для всіх.

97. Обов'язкові тренінги на тему сексуальних домагань показали різні результати, а іноді навіть мали протилежні наслідки.¹¹⁸ Тренінги на тему ввічливості на робочому місці, де акцент стоїть на нешанобливій поведінці в цілому, а не на конкретно сексуально-образливій чи сексуально-зумовленій поведінці, можуть принести кращі результати.¹¹⁹

98. Перспективними виявилися сторонні втручання, де третя сторона працює з кривдниками та підтримує жертв. Ці втручання принаймні знімають частину відповідальності, яку зазвичай покладають на жертв, коли залишають їх вирішувати ситуацію самостійно.¹²⁰

5.4 Стимування цькування й залякування з боку виборців

99. Що стосується нападів виборців на політиків, потрібно серйозно ставитися до фізичного та психологічного залякування. Відділи безпеки більше звикли захищати фізичну, а не психологічну недоторканість політиків, а тому можуть потребувати допомоги в розширенні свого інструментарію для роботи з цькуванням і погрозами. Навіть погрози, які навряд чи переростуть у фізичні напади, можуть бути згубними для психіки жертви та здатності у звичному режимі продовжувати свою політичну діяльність. Цькування, яке може й не бути кримінальним правопорушенням, усе одно може заважати політикам виконувати їхні функції та створювати нерівність в умовах для їх політичного представництва. Соціальні мережі потрібно розглядати як важливу платформу для психологічного насильства стосовно політиків.

100. Рекомендовано, щоб у муніципалітетах, регіонах і всіх місцевих урядових організаціях був відділ безпеки або аналогічний підрозділ, щоб їм було відомо про фізичні та психологічні напади на посадовців, а також ґендерні аспекти таких нападів. Суб'єкти, що відповідають за безпеку політиків, незалежно від того, чи це партійні чи урядові суб'єкти, повинні розробити процедури реагування на проблематичних виборців, які виходять за межі простого оцінювання того, яка особа може становити загрозу фізичного насильства.

5.5 Прагнення до ґендерно-чутливих об'єднань і адміністрацій на місцевому та регіональному рівнях

101. Ґендерно-чутливий парламент – це той, що відповідає потребам та інтересам чоловіків і жінок за своїм складом, структурами, діяльністю, методами та роботою. Ґендерно-чутливі парламенти усувають перешкоди на шляху до повноцінної участі жінок і слугують позитивним прикладом або моделлю для суспільства в цілому.¹²¹ Це визначення Міжпарламентського союзу підходить для об'єднань на всіх рівнях врядування.

102. Прийняття більшої кількості жінок на політичні посади та заохочення лідерства жінок у політиці є важливою складовою, необхідною, щоб змінити організаційну культуру та зробити

¹¹⁸ Bisom-Rapp, Susan. "Sex Harassment Training Must Change: The Case for Legal Incentives for Transformative Education and Prevention." *Stan. L. Rev. Online* 71 (2018): 60; Dobbin, Frank and Alexandra Kalev. 2017. "Training Programs and Reporting Systems Won't End Sexual Harassment. Promoting More Women Will." *Harvard Business Review* November 15.

¹¹⁹ Fitzgerald and Cortina, 2018.

¹²⁰ Там само.

¹²¹ Міжпарламентський союз, 2016. План дій для ґендерно-чутливих парламентів. Женева.

парламенти більш ґендерно-чутливими. Кількісне представництво жінок на місцевому та регіональному рівнях у Європі залежить від країни.¹²² Офіційний і неофіційний склад політичних установ є основною галуззю для діяльності, спрямованої на виправлення ситуації з недостатнім представництвом жінок у політиці.

103. У звіті для Палати громад Великої Британії Чайлдс надає детальні рекомендації щодо того, як зробити парламенти інклюзивними; більшість із цих рекомендацій актуальні для всіх рівнів врядування. Звіт засновується на думці, що «інклюзивний, ефективний і представницький парламент – це не просто розширення розмаїття виборних членів Палати; це також вимагає їх рівноправної й ефективної участі в ньому».¹²³ Щоб зробити політичні установи інклюзивними для жінок і меншин, потрібні не лише писані правила. Не меншу вагу мають неофіційні норми, практики та культура, тобто звичний спосіб діяльності».¹²⁴

104. Спираючись на систему Міжпарламентського союзу, Пальм'єрі виділяє чотири основні елементи ґендерно-чутливих парламентів:

- a. Визнання того, що відповідальність за досягнення ґендерної рівності з погляду результатів політики та процедури однаково лежить на парламентах і партіях, а також на чоловіках і жінках у них.
- b. Політика та закони мають дозволяти парламентам моніторити, контролювати та переглядати свої досягнення у сфері ґендерної рівності.
- c. Інституціоналізація ґендерної інтеграції в роботі, пов'язаній із представництвом, формуванням законодавства та наглядом, щоб гарантувати облік і протидію ґендерно-зумовленої дискримінації.
- d. Прагнення до ґендерно-чутливих парламентської культури та робочого середовища, де заборонені дискримінаційні та упереджені норми й ставлення.¹²⁵

105. Одним із практичних організаційних аспектів, що можуть сприяти чи перешкоджати представництву різних соціальних груп є час зібрань. Матері недостатньо представлені в політиці, а соціальні норми особливо ускладнюють можливість жінок поєднувати свої обов'язки з догляду та політичні функції.¹²⁶ З огляду на те, що політики можуть мати обов'язки з догляду, доцільно планувати зібрання на робочі години.¹²⁷

106. Щоб нормалізувати участь жінок у політичних органах, важливо враховувати, як ґендерна лексика впливає на сприйняття жінок як політиків. Ґендерна лексика допомагає повторювати ідеї про те, що політика – це чоловіча сфера, а жінкам там не місце. Тому, для прикладу, рекомендовано використовувати термін «голова», а не «мер».¹²⁸ Аналогічно тій самій меті слугує зображення не лише чоловіків на картинах у політичних будівлях. Експерименти показали, що жінки, які бачать зображення лідерок, дають кращі промови. Це підтверджують як зовнішні спостерігачі, так і самі жінки.¹²⁹ Освіта є основним компонентом в арсеналі, який використовують для реалізації політики відсутності сексистської лексики в місцевих і регіональних органах влади, а також для розвитку й підвищення самооцінки дівчат у школах.

107. Ефективним засобом формування норм є складання кодексів професійної етики. Закони та норми демонструють, яка поведінка прийнятна, а яка ні, а також, що існує безліч прикладів людей, які адаптували свою поведінку та засвоїли регульовані норми. Рейтинги та порівняння можуть слугувати досягненню однієї цілі, що полягає в запровадженні норм.¹³⁰

108. Підкреслення важливості ролі, яку чоловіки можуть відігравати в активізації боротьби з ненавмисним сексизмом і щоденною сексистською агресією, які породжені нерівним співвідношенням сил між чоловіками та жінками, має вирішальне значення, адже вони роблять громадський простір ворожим середовищем для жінок. Не можна повторити забагато разів, що боротьба із сексизмом – це справа не лише жінок.

¹²² Для прикладу, див.: Alibegović, Dubravka Jurlina, Sunčana Slijepčević and Josip Šipić (2013) 'The gender gap among local representatives: A potential for local development?' In: Egner, Björn, David Sweeting D and Pieter-Jan Klok (eds) *Local Councillors in Europe. Urban and Regional Research International*, vol 14. Springer VS, Wiesbaden. Pp 181–202

¹²³ Childs, Sarah. 2016. *The Good Parliament*. University of Bristol.

¹²⁴ Там само.

¹²⁵ Palmieri, Sonia. 2018. 'Gender-Sensitive Parliaments'. *Oxford Research Encyclopedia of Politics*.

¹²⁶ Campbell, Rosie, and Sarah Childs. 2014. 'Parents in Parliament: "Where's Mum?"' *The Political Quarterly* 85(4): 487–92.

¹²⁷ Childs, 2016.

¹²⁸ Міжпарламентський союз, 2012.

¹²⁹ Щоб ознайомитися з оглядом, див.: Bohnet, Iris. 2016. *What Works: Gender Equality by Design*. Cambridge/London: The Belknap Press of Harvard University Press.

¹³⁰ Bohnet, Iris. 2016. *What Works: Gender Equality by Design*. Cambridge/London: The Belknap Press of Harvard University Press.

109. Прозорість щодо ґендерно-чутливих цілей політичних організацій і органів, а також відвертість стосовно того, наскільки цих цілей досягнуто, мають основне значення для відповідальності. Суб'єкти, які знають, що понесуть відповідальність за свої дії, пов'язані з розмаїтістю, менш упереджені.¹³¹ Потрібно поєднувати довго- та короткострокові досяжні цілі.

---

¹³¹ Там само.